

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Πτυχιακή Εργασία

**Ο οικισμός της Απειράνθου ως ανοιχτό μουσείο:
τεχνολογίες γεωεντοπισμού και δημιουργία
πολιτιστικού περιεχομένου.**

Λεγάκη Σοφία (ΑΜ: 59915085)

Επιβλέπουσα: Αγγελική Αντωνίου

Αθήνα, Φεβρουάριος 2022

Επιτροπή Εξέτασης

1. Αγγελική Αντωνίου

2. Ιωάννης Στογιαννίδης

3. Ιωάννης Τριανταφύλλου

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Λεγάκη Σοφία, με αριθμό μητρώου 15085 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Με αφορμή την παρούσα πτυχιακή εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν να φτάσω ως εδώ.

Αρχικά, οφείλω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Αγγελική Αντωνίου, για τον χρόνο που αφιέρωσε ώστε να με καθοδηγήσει σωστά ως προς την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Το θάρρος και την αυτοπεποίθηση που μου θύμισε πως πρέπει να έχω, καθώς επίσης και για την ελευθερία που μου έδωσε ώστε να δω αυτό το κομμάτι της σχολής ως το πιο δημιουργικό και ευχάριστο μέρος των σπουδών μου, αλλά και για την «ψυχοθεραπεία» και την ελευθερία έκφρασης που είχαμε στα μαθήματα της. Ένα ακόμα μεγάλο ευχαριστώ, θα ήθελα να πω, στους περισσότερους καθηγητές του Τμήματος, για τα εφόδια που μου παρείχαν, καθώς επίσης και σε εκείνους τους καθηγητές, που με βοήθησαν να επανενταχθώ στην σχολή μου μετά από τέσσερα χρόνια απουσίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω, έναν πολύ καλό μου φίλο που μου έδωσε την δύναμη να ξαναρχίσω την σχολή και έναν σημαντικό άνθρωπο της ζωής μου που με βοήθησε στην πτυχιακή μου εργασία.

Η εργασία αυτή, είναι αφιερωμένη στην γιαγιά μου και στον παππού μου για όλους τους λόγους του κόσμου μου, την μητέρα μου.

Αθήνα, 24/1/2022

Λεγάκη Σοφία.

Περίληψη στα Ελληνικά

Το αίσθημα ανάγκης της σύνδεσης με το παρελθόν μας, ολοένα και μεγαλώνει τα τελευταία χρόνια. Πολλές φορές, φαίνεται σα να ακροβατούμε ανάμεσα στην παρουσία του παρελθόντος και την έλλειψη αυτού από το παρόν μας.

Σκοπός της ακόλουθης εργασίας, είναι αρχικά να παρουσιάσει, πώς οι σύγχρονες ψηφιακές εφαρμογές βοηθούν σήμερα ώστε να αναδειχθεί με κάθε τρόπο και πολύπλευρα η πολιτιστική κληρονομιά - είτε αναφερόμαστε στην ύλη, είτε στην υλική - και δευτερευόντως κατά πόσο αυτές, μας επηρεάζουν ως πολίτες αυτού του κόσμου. Μέσα από τις αναζητήσεις της έρευνας, προέκυψε το συμπέρασμα, πως τα περισσότερα εγχειρήματα ανάδειξης του πολιτισμού, εφαρμόζονται πρώτα σε εκπαιδευτικό περιβάλλον. Αυτό συμβαίνει, διότι σε μία εποχή έντονων τεχνολογικών εξελίξεων, τα παιδιά είναι πιο εξοικειωμένα με τον ψηφιακό κόσμο, όμως περισσότερο αποκομμένα από την αξία του πολιτισμού και το περιβάλλον του. Παράλληλα, οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, αποξενώνουν συνολικά τους ανθρώπους από την τέχνη, την παράδοση, τον πολιτισμό και την ιστορία. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί ιδιαίτερα, από τις τουριστικές περιόδους, εάν παρατηρήσει κανείς τον τρόπο με τον οποίο επισκεπτόμαστε πολλές φορές ένα μέρος, ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, επιφανειακός σε πολλές περιπτώσεις. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, γεννήθηκε ένας έντονος προβληματισμός: πως θα μπορούσαμε να επισκεφτούμε έναν τόπο και ταυτόχρονα να περιηγηθούμε ανάμεσα στο παρόν και στο παρελθόν, ανακαλύπτοντας πτυχές του εκάστοτε πολιτισμού, οι οποίες μένουν στην αφάνεια;

Έτσι, αποφάσισα να παρουσιάσω μία σκέψη και ιδέα, παίρνοντας ως παράδειγμα και πεδίο έρευνας, τον τόπο καταγωγής μου, την Απείρανθο, ένα μικρό χωριό της ορεινής Νάξου, με πλούσιο λαϊκό πολιτισμό και μακρά ιστορία. Στόχος λοιπόν ήταν, να αντιμετωπίσουμε τον οικισμό, ως «ανοιχτό μουσείο», δημιουργώντας ψηφιακό πολιτιστικό περιεχόμενο, βρίσκοντας την κατάλληλη εφαρμογή που θα ταίριαζε για την υλοποίηση αυτού του εγχειρήματος. Τα σημεία ενδιαφέροντος που επιλέχθηκαν για την δημιουργία πολιτιστικού περιεχομένου, αναδεικνύουν την ύλη κυρίως πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, όπως οι λαϊκές παραδοσιακές τέχνες, η στιχουργική ποίηση και μουσική, σημαντικές προσωπικότητες και τοποθεσίες μείζονος σημασίας για την ιστορία του χωριού. Η ψηφιακή εφαρμογή που με βοήθησε σε αυτό, επειδή είχε την δυνατότητα γεωεντοπισμού, ήταν το Scribble Maps, ενώ παράλληλα μου έδινε κάποιες λειτουργικές επιλογές, ικανοποιητικές ως ένα βαθμό, ώστε να αναδειχθεί το περιεχόμενο.

Λέξεις κλειδιά: Νάξος, Απείρανθος, παραδοσιακός οικισμός, μνήμη, ύλη πολιτιστική κληρονομιά, μουσειολογία, ψηφιακά μουσεία, πολιτισμός, σημεία ενδιαφέροντος, γεωεντοπισμός, κινητές εφαρμογές, ψηφιακές εφαρμογές.

Περίληψη στα Αγγλικά

The purpose of the following work is first to show how the modern digital aspects are helping to highlight the cultural heritage in every way possible - whether we are talking about intangible or tangible cultural heritage- and secondarily whether technology assisted cultural heritage affects citizens. The present work focuses on my place of origin, Apeiranthos, a small village of mountainous Naxos, with rich folk culture and long history. The goal was to treat the settlement as an "open museum", creating digital cultural content, and finding the appropriate application that would suit the implementation of this project. The points of interest selected for the creation of cultural content, highlight the cultural heritage of the place, such as folk traditional arts, lyrical poetry, and music, important personalities, and sites of major importance for the history of the village. We used Scribble Maps to provide geolocated information about specified points of interest around the village. Thus, information became place specific and it could be extracted with the use of mobile technologies around the village.

Keywords: Naxos, Apeiranthos, traditional village, memory, intangible cultural heritage, museology, digital museums, culture, points of interest, geolocation, mobile applications, digital applications.

Πίνακας περιεχομένων

Επιτροπή Εξέτασης	2
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
Ευχαριστίες – Αφιερώσεις	4
Περίληψη στα Ελληνικά	5
Περίληψη στα Αγγλικά	6
Πίνακας περιεχομένων	7
Πίνακας εικόνων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εισαγωγή	9
1.1 Πλαίσιο	9
1.2 Σκοπός και στόχοι	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Βιβλιογραφική επισκόπηση – Σχετικές προσπάθειες και έρευνες	11
2.1 Θεωρητικό μέρος	11
2.2 Σχετικές προσπάθειες και έρευνες	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ιστορική αναδρομή	20
3.1 Απείρανθος, Νάξος	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Μεθοδολογία και υλοποίηση	26
4.1 Μέθοδος της έρευνας και της διαδικασίας	26
4.2 Ανάλυση πίνακα	26
4.3 Περιεχόμενο σημείων ενδιαφέροντος	30
4.3.1 Ενότητα πρώτη: Παραδοσιακές Τέχνες	30
4.3.2 Ενότητα δεύτερη: Τοποθεσίες	33
4.3.3 Ενότητα Τρίτη: Προσωπικότητες	40
4.3.4 Ενότητα τέταρτη: Μουσική παράδοση/Ποίηση	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Αποτελέσματα ερευνητικής διαδικασίας	49
5.1 Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων	49
5.2 Σενάριο χρήσης	50
5.3 Λειτουργικότητα	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συζήτηση – Συμπεράσματα – Μελλοντικές προεκτάσεις	55
6.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα	55
6.2 Μελλοντικές προεκτάσεις βελτίωσης	56
Βιβλιογραφία	57

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1: Υποθαλάσσιος πολιτισμός. (πηγή: PROJECT – i-MareCulture (imareculture.eu) ...	13
Εικόνα 2: Η είσοδος του μουσείου στο Άουσβιτς.....	15
Εικόνα 3: Δομή λόφου Vauquois και υπόγεια δίκτυα (© Friends of Vauquois). Πηγή: https://butte-vauquois.fr/en/history/	16
Εικόνα 4: Διαδρομή διαδραστικού παιχνιδιού στο Κάστρου της Νάξου.	19
Εικόνα 5: Ο Πύργος του Μπαρδάνη.	21
Εικόνα 6: Αεροφωτογραφία της ΕΚΧΑ ΑΕ, αριθμός 32366, Απείρανθος, Νάξος, 1940.....	22
Εικόνα 7: Αεροφωτογραφία της ΕΚΧΑ ΑΕ, αριθμός 118022, Απείρανθος, Νάξος, 1940.....	22
Εικόνα 8: Ο καταληκτικός σταθμός του σμυριγλιού στο λιμάνι της Μουτσούνας.	23
Εικόνα 9: Λιμάνι της Μουτσούνας.....	24
Εικόνα 10: Παραδοσιακές Τέχνες: Υφαντική τέχνη.	30
Εικόνα 11: Παραδοσιακές Τέχνες: Ξώραφα (παραδοσιακά παπούτσια).....	31
Εικόνα 12: Παραδοσιακές Τέχνες: Σύγχρονα δημιουργήματα.	32
Εικόνα 13: Τοποθεσίες : Πλάτσα.....	34
Εικόνα 14: Τοποθεσίες: Φράμπικα (ελαιοτριβείο).	35
Εικόνα 15: Τοποθεσίες: Μουτσούνα.	36
Εικόνα 16: Τοποθεσίες: Τυροκομείο (Μουτσούνα).....	37
Εικόνα 17: Τοποθεσίες: Ορυχεία-Εναέριος σιδηρόδρομος.	38
Εικόνα 18: Τοποθεσίες: Εκκλησίες (Αγία Κυριακή πάνω, Παναγία η Απεραθίτισσα κάτω)...	39
Εικόνα 19: Προσωπικότητες: Μανώλης Γλέζος (1922-2020).....	40
Εικόνα 20: Προσωπικότητες: Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου (1907-1996).....	41
Εικόνα 21: Προσωπικότητες: Νίκος Σφυρόερας (1913-1989)	42
Εικόνα 22: Προσωπικότητες: Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης (1859-1922).....	43
Εικόνα 23: Προσωπικότητες: Μιχάλης Βαρδάνης (1936-2014).....	44
Εικόνα 24: Προσωπικότητες: Νίκος Πρωτονοτάριος (1956-2014)	45
Εικόνα 25: Παππούς - Μιχάλης Κριμιτζάς.....	48
Εικόνα 26: Σημεία ενδιαφέροντος (POI - Point of Interest) Απείρανθος, Νάξος.....	49
Εικόνα 27: Εργαλεία χάρτη και επιλογή σημείου ενδιαφέροντος.	51
Εικόνα 28: Ο χάρτης με προσθήκη κειμένου και εικόνας.....	52
Εικόνα 29: Αποτύπωση αρχείων ήχου και βίντεο πάνω στην εφαρμογή του χάρτη.	53
Εικόνα 30: Ο κειμενογράφος της εφαρμογής με την παροχή συντεταγμένων.	53
Εικόνα 31: Τρία σημεία ενδιαφέροντος σε μία τοποθεσία.	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εισαγωγή

1.1 Πλαίσιο

Η ακόλουθη εργασία με τίτλο «Ο οικισμός της Απειράνθου ως ανοιχτό μουσείο: τεχνολογίες γεωεντοπισμού και δημιουργία πολιτιστικού περιεχομένου» έχει στόχο και σκοπό να αναδείξει πρώτα απ' όλα τα σημεία ενδιαφέροντος POI (Point Of Interest) ενός μικρού τόπου, ο οποίος ουκ ολίγες φορές έχει γίνει πεδίο έρευνας από επιστήμονες ποικίλων κλάδων, που έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους σε αυτόν, λόγω της αδιάλειπτης ιστορικότητάς του, του διαχρονικού πολιτιστικού χαρακτήρα του και της πνευματικής ανάπτυξης των ανθρώπων που διέπουν αυτή την μικρή κοινωνία.

Κάθε πόλη, οικισμός και τόπος, έχει την δική του ιστορία και χτίστηκε πάνω σε μοναδικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά που το διαμορφώνουν και το διαφοροποιούν, όπως η Απείρανθος της Νάξου. Το χωριό, ενώ σαφώς έχει πολιτιστικές επιρροές από άλλους πολιτισμούς, όπως της Κρήτης και της Μικράς Ασίας, προσάρμοσε πάνω του τα δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα οποία το καθόρισαν λαογραφικά και πολιτιστικά. Εναρκτήρια δύναμη για την ενασχόληση μου με την Απείρανθο, ως προς το κομμάτι της έρευνας, στον τομέα της μουσειολογίας, αποτέλεσαν ο έντονος και πλούσιος λαϊκός πολιτισμός της - ο οποίος προσπαθεί να αναδεικνύεται μέχρι και σήμερα με κάθε τρόπο - αλλά και το γεγονός πως είναι ο τόπος καταγωγής μου.

1.2 Σκοπός και στόχοι

Όπως θα δούμε από την υπάρχουσα βιβλιογραφία τα πληροφοριακά συστήματα με δυνατότητα γεωεντοπισμού, μπορούν όχι μόνο να χρησιμοποιηθούν για την μετακίνηση ή αναζήτηση σημείων ενός χώρου ή τόπου, αλλά μπορούν να συμβάλλουν στην ανάδειξη του πολιτισμού και της τουριστικής ανάπτυξης, παρέχοντας ιστορικές και πολιτιστικές πληροφορίες μέσα από έναν πιο διαδραστικό τρόπο πληροφόρησης και αλληλεπίδρασης των ανθρώπων σε συνδυασμό με την τεχνολογία. Έτσι, αυτομάτως τα μνημεία, τα αρχεία, οι άνθρωποι με το γλωσσικό τους ιδίωμα και οι τοποθεσίες ενδιαφέροντος, μπορούν να γίνουν ζωντανά τοπία μνήμης σε μία ψηφιακή εποχή.

Εξαιτίας λοιπόν της μνήμης – που χωρίς αυτήν δεν θα υπήρχαμε ιστορικά, αφού η γη γεννά την ύλη και περιμένει από εμάς να την ελευθερώσουμε – σκέφτηκα, πως τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, με τις ψηφιακές δυνατότητες που μας δίνονται από την εξέλιξη της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας, μπορούν να αναδείξουν, «θαμμένες» και ανεξερεύνητες πτυχές του πολιτισμού, οι οποίες κατά την γνώμη μου θα έπρεπε να είναι περισσότερο φανερές σε όλους. Τα αρχεία, οι εικόνες, οι ήχοι και η μνήμη, μπορούν να συμβάλλουν στην πολιτιστική και πολιτισμική ανάδειξη αλλά και εξέλιξη, ενός μικρού τόπου. Αυτό φυσικά, δεν θα είναι ωφέλιμο μόνο για την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη του οικισμού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αλλά θα βοηθήσει και σε εκπαιδευτικό, ερευνητικό και λαογραφικό επίπεδο, τόσο τους μόνιμους κατοίκους του νησιού, όσο και εκείνους που δεν κατάγονται από αυτό. Οι τοπικές κοινωνίες εξαιτίας της αστυφιλίας,

«αφυδατώνονται» και έτσι, πολύ συχνά, δημιουργείται αβίαστα η ανάγκη, της αναβίωσης και της σύνδεσης του παρελθόντος, καθώς γι' αυτούς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς τους και της εξέλιξής τους ως κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Βιβλιογραφική επισκόπηση – Σχετικές προσπάθειες και έρευνες

2.1 Θεωρητικό μέρος

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί μια σειρά από διάφορα ερευνητικά εγχειρήματα και εν εξελίξει διαδραστικά έργα, τα οποία έχουν ως απώτερο σκοπό την άμεση σύνδεση των ανθρώπων με την ιστορία, τον πολιτισμό, την μνήμη και τον χρόνο, μέσα από την ψηφιακή εξέλιξη που μας έχει πλαισιώσει ως κοινωνία και μπορούν να πραγματοποιηθούν στα πλαίσια του πολιτισμού, της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας. Αυτά όλα έχουν ένα κοινό πρακτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται. Στόχος τους είναι η ανάδειξη της χαμένης ή κρυμμένης πολιτιστικής κληρονομιάς και πως θα μπορούσε να αξιοποιηθεί μέσα από τον ψηφιακό κόσμο στον οποίο ζούμε. Η σύγχρονη εποχή, μαζί με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και της πληροφορίας που δεχόμαστε ως πολίτες μιας κοινωνίας, μας επιτρέπει αυτόματα και σχεδόν αβίαστα την πρόσβαση σε έναν κόσμο πολιτιστικά, πολιτισμικά και ιστορικά πλούσιο, όπου σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσε να είχε μείνει αναξιοποίητος. Η επαναλαμβανόμενη τριβή με τις νέες τεχνολογίες, κάνει τους «θεατές» και τους επισκέπτες των τοπίων, των μνημείων και των καλλιτεχνικών χώρων πιο απαιτητικούς αλλά και τεχνολογικά ωριμότερους ώστε να αντέξουν και να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε νέα ψηφιακά εγχειρήματα.

2.2 Σχετικές προσπάθειες και έρευνες

Αρχικά, αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από τα καινοτόμα – πολλές φορές – εκπαιδευτικά, ψηφιακά προγράμματα ή εγχειρήματα πολιτιστικού περιεχομένου, τα οποία «επενδύουν» κατά κάποιο τρόπο στην άμεση ανταπόκριση των παιδιών, όπου τα δέχονται ως τελείως διαφορετικές μορφές μάθησης, καθώς επίσης και στο γεγονός ότι είναι πιο εξοικειωμένα με την τεχνολογία και τον ψηφιακό κόσμο.

Ένα διδακτικό πλαίσιο το οποίο έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, είναι οι «ψηφιακές γραμμές χωρικής ιστορίας» (DSSLs). Είναι μια εκπαιδευτική μέθοδος που προσφέρει στους μαθητές μια νέα προσέγγιση στην εκμάθηση της ιστορίας και της μνήμης, δίνοντάς τους την δυνατότητα να ασχοληθούν με αρχαικές εργασίες, να κάνουν ψηφιακή χαρτογράφηση καθώς επίσης τους προσφέρει την ικανότητα παραγωγής της δημόσιας ιστορίας (Hall, 2020). Η μάθηση, μέσα από την τεχνολογία του DSSLs βασίζεται στην εννοιολογική βάση της εμπειρίας των ανθρώπων και πως αυτοί έχουν διαμορφώσει την ιστορία, ενώ παράλληλα τους επιτρέπει να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν μέσα από τις ψηφιακές λειτουργίες που προσφέρει η δύναμη του ήχου (οπτικοακουστικό υλικό, προφορικές αφηγήσεις, διηγήσεις), της εικόνας (φωτογραφίες) και της αφής, να γίνεται μια εικονική μετατόπιση τους εαυτού μας σε μια άλλη εποχή (Hall, 2020). Όπως φαίνεται και από την απόπειρα του εκπαιδευτικού αυτού μοντέλου που υλοποιήθηκε, συλλέχθηκαν δεδομένα που περιλάμβαναν εγγραφές ήχου και βίντεο πολλαπλών προοπτικών για την αλληλεπίδραση των μαθητών με τα αρχεία της πόλης. Χρησιμοποιήθηκαν ψηφιακά μέσα όπως φωτογραφικές κάμερες και συσκευές εγγραφής ήχου καθώς κινούνταν στους δρόμους και τα στενά της συνοικίας τους.

Το καταγεγραμμένο υλικό που προέκυψε από την όλη διαδικασία των μαθητών, ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με τα δεδομένα τοποθεσίας GPS (Hall, 2020)

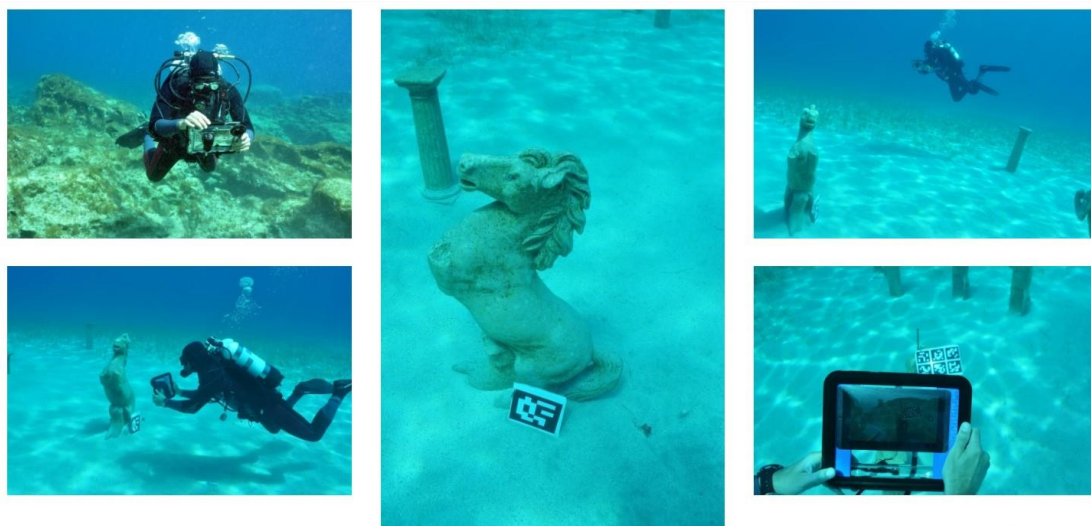
Τα ύστατα αυτά χρόνια, ως κοινωνία χαρακτηριζόμαστε «ψηφιακή», λόγω των νέων τεχνολογιών και των δυνατοτήτων που μας παρέχουν αυτές. Προφανώς, θα ήταν αδύνατον να μην επηρεαστεί, ο τρόπος με τον οποίο διαχειριζόμαστε την πολιτιστική κληρονομιά μας, καθώς επίσης και η προσαρμογή των ήδη υπαρχόντων μουσείων, αλλά και αυτών που βρίσκονται σε εξέλιξη δημιουργίας, στη νέα εποχή.

Χαρακτηριστικό σύγχρονο παράδειγμα ενός ψηφιακού μουσείου, είναι ένα εξελιξίμο έργο που γίνεται στην Ιταλία και στην Κροατία από το 2019-2020 και πιο συγκεκριμένα αφορά τα λιμάνια αυτών των δύο χωρών, εξαιτίας της σύνδεσής τους με την Αδριατική θάλασσα. Στόχος και σκοπός αυτού του έργου, είναι να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί η σημαντική θαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά των δύο χωρών, μέσω των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ICT), ψηφιοποιώντας πολιτιστικό περιεχόμενο, που αναπτύχθηκε εξαιτίας των εμπορικών λιμένων τους, καθώς και εξαιτίας της εμπορικής δραστηριότητας και επικοινωνίας των ανθρώπων που τα περιτριγύριζαν, ενώ παράλληλα, το έργο αυτό, στοχεύει στον βιώσιμο τουρισμό, στην ελκυστικότητα των τοπίων και στην μείωση της εποχικότητας του τουρισμού (Federica Bosello, 2020)

Η τελική εικόνα του έργου, θα είναι ένα ψηφιακό μουσείο, που θα προσφέρει την ψηφιακή εμπειρία και την περιήγηση των επισκεπτών στους χώρους και στους τόπους των λιμένων, με τεχνολογικές δυνατότητες που θα επιτρέπουν την ψηφιακή και εικονική πρόσβαση στην υλική πολιτιστική κληρονομιά, όπως τα κτήρια που απαρτίζουν τα λιμάνια, τις καλλιτεχνικές δημιουργίες που σχετίζονται με την θαλάσσια ζωή των ανθρώπων και τα μνημεία, καθώς επίσης και με την άυλη πολιτισμική κληρονομιά, η οποία περιλαμβάνει τις προφορικές ιστορίες και μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν σε αυτούς τους τόπους, τα ήθη και τα έθιμα που αναπτύχθηκαν, ενώ θα αναδεικνύει και τις τεχνικές δεξιότητες της θαλάσσιας δραστηριότητας από τους κατοίκους. Θα παρουσιάζει και θα επαναφέρει την μνήμη, για τους κατοίκους εκείνους που δημιούργησαν αυτά τα λιμάνια (Federica Bosello, 2020)

Τι σημαίνει όμως «REMEMBER», που είναι και το όνομα του εγχειρήματος; Σημαίνει μνήμη, εμπειρία και σύνδεση με το παρελθόν μας, ώστε να μην ξεχνάμε, να θυμόμαστε για να μπορούμε να πορευτούμε, να δώσουμε αξία στην κληρονομιά και την κοινωνική μνήμη, να συνδέσουμε τους ανθρώπους – όχι μόνο από τους ίδιους κοινούς τόπους που μεγάλωσαν και έζησαν- αλλά και εκείνους που δεν μπορούν να έρθουν σε άμεση επαφή με το χαμένο τους περιβάλλον δίνοντας την δυνατότητα της εξ αποστάσεως σύνδεσης μέσω κοινών πλατφόρμων και ψηφιακών μέσων. Το έργο αυτό στοχεύει να είναι προσβάσιμο από οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, μέσω κινητών, υπολογιστών, τάμπλετ κλπ, παρέχοντας πλούσιο πολιτιστικό περιεχόμενο, ιστορικές πληροφορίες και ψηφιακές περιηγήσεις στα λιμάνια (Federica Bosello, 2020).

Άξιο αναφοράς παράδειγμα, ενός ήδη υλοποιημένου έργου, είναι το iMareCulture, που στοχεύει στην ψηφιακή πρόσβαση της θαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς, ώστε να είναι προσιτή προς το ευρύ κοινό (εικόνα 1). Σκοπός του έργου αυτού, είναι η ανάπτυξη, η ανάλυση και ο σχεδιασμός συστημάτων, στα πλαίσια των Εικονικών Μουσείων με τις τεχνολογίες VR (virtual reality) ώστε να μπορεί κάποιος να επισκεφθεί εικονικά θαλάσσια ναυάγια ή σημαντικά ευρήματα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Το έργο υλοποιείται με την συνεργασία 8 χωρών (Skarlatos, 2016)

Εικόνα 1: Υποθαλάσσιος πολιτισμός. (πηγή: [PROJECT – i-MareCulture \(imareculture.eu\)](http://PROJECT-i-MareCulture(imareculture.eu)))

Το άρθρο επίσης μας δίνει την τεχνολογική προσέγγιση του έργου, αναλύοντας τις τεχνικές λεπτομέρειες δημιουργίας του. Όπως φάνηκε και από την παρουσίαση του προηγούμενου άρθρου που αναφερθήκαμε, υπάρχει ένα κοινό χαρακτηριστικό, η τοποθεσία, που είναι και η πιο σημαντική, διότι μέσω αυτής λαμβάνουμε συγκεκριμένες πληροφορίες. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από διαφορετικές παραμέτρους, όπως το σύστημα θέσης (Global Positioning System/ GPS) με συντεταγμένες, από βάσεις δεδομένων με στοιχεία πόλεων, διευθύνσεων και ονομάτων, καθώς επίσης και από εικόνες, ήχους και βίντεο. Όλα τα παραπάνω, δίνουν την δυνατότητα δημιουργίας μιας ψηφιακής πλατφόρμας, προσφέροντας υπηρεσίες πρόσβασης, αυτονομία στην περιήγηση, διαισθητική επαφή και δημιουργία σημείων ενδιαφέροντος από τον εκάστοτε επισκέπτη (POI – Point Of Interest) όπου θα περιέχει όλες τις παραμέτρους διαμόρφωσης (Gaižutytė-Filipavičienė, 2020).

Ο σχεδιασμός των συστημάτων αυτών και η παροχή της πληροφορίας και της ιστορίας, θα έπρεπε να γίνεται με γνώμονα τον σεβασμό και το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης από όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτων προβλημάτων και για τον λόγο αυτόν, το έργο έχει ως ευρύ στόχο σχεδίασης τους διαφορετικούς τρόπους εμφάνισης του περιεχομένου, με προσοχή, για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως τον ήχο, την αφήγηση, το βίντεο (οπτικοακουστικά μέσα) και ίσως την αφή. Επιπροσθέτως, δεν αρκεί μόνο ο ψηφιακός ιστότοπος να είναι προσβάσιμος, αλλά και ο φυσικός, δημιουργώντας ένα περιβάλλον ασφαλές, με τις

κατάλληλες υποδομές ώστε να κινηθεί κάποιος με κινητικά προβλήματα. Οι ψηφιακές εμπειρίες πρέπει να χρησιμοποιούνται από τον οποιοδήποτε, με δίκαιη αντιμετώπιση προς όλους και απόλυτη αυτονομία. Η προσβασιμότητα διασφαλίζει, ότι οι χρήστες με διαφορετικές ανάγκες, μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο χωρίς περιορισμούς (Federica Bosello, 2020).

Ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα από το 2004, έχει δημιουργήσει ένα πρόγραμμα για να προωθήσει την συνεργασία μεταξύ των πόλεων που έχουν αναγνωρίσει την δημιουργικότητα, ως στρατηγικό παράγοντα για την για την βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Το πρόγραμμα αυτό, ονομάζεται «Δίκτυα Δημιουργικών Πόλεων» και έχει στόχο την ενίσχυση και την διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την βελτίωση της πρόσβασης στην πολιτιστική ζωή και την καθημερινή επαφή και ενσωμάτωση του πολιτισμού στην ζωή μας (<https://en.unesco.org/creative-cities/content/about-us>).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έχει δημοσιευτεί ένα άρθρο που πραγματεύεται την πολιτιστική κληρονομιά των Εβραίων και κατ' επέκταση των εβραϊκών κοινοτήτων που ήταν πολυάριθμες πριν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στην κεντρική και την ανατολική Ευρώπη. Σκοπός της παρουσίασης αυτής, είναι η ανάδειξη του «χαμένου» εβραϊκού πολιτισμού μέσα από σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές, οι περιηγήσεις και η επαφή των πολιτών αλλά και των τουριστών ώστε να έρθουν βρεθούν σε «ζωντανή» σύνδεση με το παρελθόν, μέσα από το πρόγραμμα «Δίκτυα Δημιουργικών Πόλεων» της UNESCO, καθώς και πέρα από αυτές τις πόλεις (Gaižutytė-Filipavičienė, 2020).

Οι σύγχρονες τεχνολογίες που παρέχονται μέσω εφαρμογών από τα κινητά μας τηλέφωνα ή οποιαδήποτε άλλη φορητή συσκευή, έχουν διευκολύνει τον καθημερινό τρόπο ζωής μας και σαφώς τον έχει αλλάξει ριζικά. Αυτό, μπορεί να διαπιστωθεί και από τον τρόπο με τον οποίο ταξιδεύουμε σήμερα, από το πόσο εύκολα μπορούμε να κλείσουμε ένα αεροπορικό εισιτήριο, μέχρι και τον τρόπο που θα κινηθούμε σε μια καινούργια χώρα, αφού πλέον όλες οι πληροφορίες παρέχονται γρήγορα από τις ηλεκτρονικές εφαρμογές. Από την στιγμή λοιπόν, που τα κινητά τηλέφωνα, δεν χρησιμοποιούνται μόνο για την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, αλλά και για την παροχή πληροφοριών, όπως ιστορικών και ενημερωτικών, έχει αλλάξει μακροπρόθεσμα και βαθιά την σχέση μας με τον πολιτισμό και την μνήμη που τον διέπει. Τα κινητά τηλέφωνα, γίνονται πλέον, ψηφιακές συσκευές προσθετικής μνήμης (Gaižutytė-Filipavičienė, 2020).

Η ανάλυση, μέσα στην οποία κινείται ο συγγραφέας του άρθρου, περιτριγυρίζεται γύρω από δύο βασικά ερωτήματα: κατά πόσο οι ψηφιακές εφαρμογές και οι σύγχρονες τεχνολογίες μπορούν να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο ταξιδεύουμε και δευτερευόντως, εάν οι εφαρμογές πολυμέσων, όπως οι τοπογραφίες των μνημείων και των χώρων, οι χάρτες και η αστική ζωή, μπορούν να εγείρουν τον ενδιαφέρον μας για το παρελθόν και να συνδεθούμε με αυτό, να ξυπνήσουν την μνήμη μας και να περιηγηθούμε σε αχαρτογράφητους, πλέον, ιστορικούς τόπους (Gaižutytė-Filipavičienė, 2020). Τα παραπάνω ερωτήματα, γεννήθηκαν, αρχικά, εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο κινούμαστε πλέον ως τουρίστες ή ακόμη καλύτερα, επισκέπτες, σε πόλεις και χώρες με έντονο πολιτιστικό υπόβαθρο, αφού

φωτογραφίζουμε, διαβάζουμε και προσπαθούμε να αισθανθούμε πιο έντονα το παρελθόν και την ιστορία του κάθε τόπου. Σε δεύτερη ανάλυση, που είναι και ο στόχος του άρθρου, έρχεται το ερώτημα: πως κατάφεραν να εντάξουν τα εβραϊκά μνημεία στην βαριά πολιτιστική βιομηχανία και ειδικότερα στον σκοτεινό τουρισμό καθώς κι όλη αυτή την θηριωδία που υπέστησαν οι εβραϊκές κοινότητες; Πως προσαρμόστηκαν στην τουριστική βιομηχανία; Είναι ικανές οι ψηφιακές εφαρμογές να δημιουργήσουν εβραϊκές αναζητήσεις και να ενισχύσουν την αστική ανάπτυξη και δημιουργικότητα μέσα στις πόλεις; (Gaižutytė-Filipavičienė, 2020)

Φυσικά και μπορεί να γίνει, εάν πάρουμε ένα και μόνο μεμονωμένο, χαρακτηριστικό παράδειγμα, ζωντανού μνημείου-μουσείου: το στρατόπεδο συγκέντρωσης των Εβραίων του Άουσβιτς, στην Κρακοβία, πόλη της Πολωνίας η οποία επιπλέον ανήκει στο πρόγραμμα της UNESCO «Δίκτυα Δημιουργικών Πόλεων», που εντάχθηκε το 2015. (<https://en.unesco.org/creative-cities/events/uccn-today-116-cities-54-countries>).

Στο μουσείο του Ολοκαυτώματος (εικόνα 2), ο επισκέπτης μπορεί να βιώσει την φρικαλεότητα που υπέστησαν οι αιχμάλωτοι συγκέντρωσης, μέσα από τις φωτογραφίες με τα πρόσωπά τους, τις έντονες αναπαραστάσεις του χώρου, με τις στολές και τα αντικείμενα των κρατουμένων, καθώς επίσης και με τα ανατριχιαστικά ηχητικά αποσπάσματα που υπάρχουν στο μουσείο-μνημείο. Όλη αυτή η εμπειρία, κάθε άλλο παρά τουριστικά θα μπορούσε να την βιώσει κάποιος, αφού τα συναισθήματα που αναβιώνουν είναι ζωντανά και συνδέονται άμεσα με το παρελθόν, ξυπνούν την μνήμη και αποκτούμε μια παράλογη, θηριώδης πολιτιστική κληρονομιά που μας αφορά όλους.

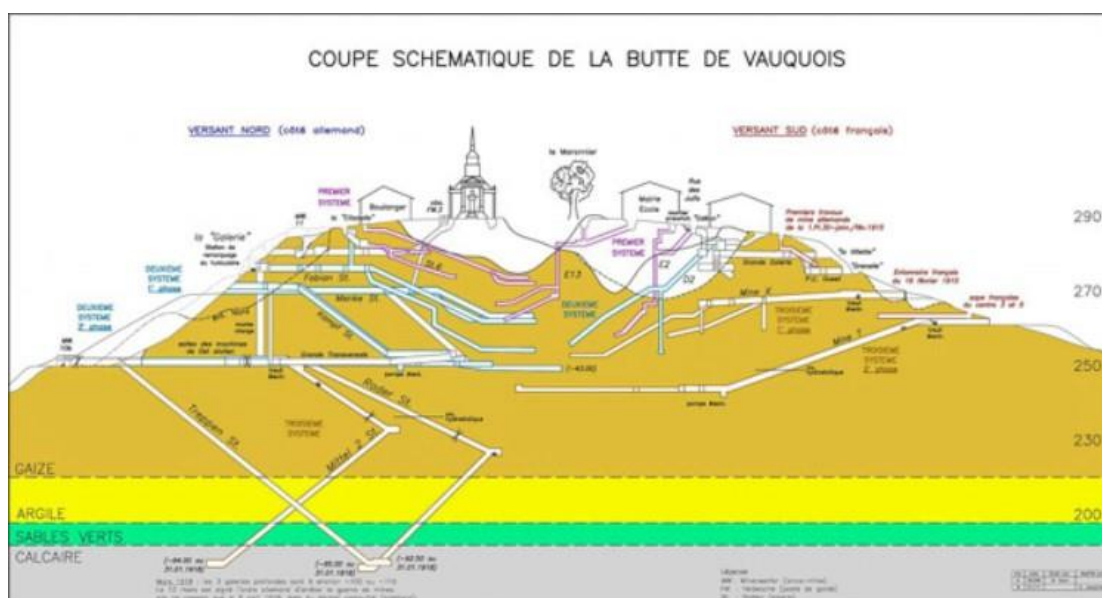

Εικόνα 2: Η είσοδος του μουσείου στο Άουσβιτς.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα, το οποίο ίσως να έχει κάποια κοινά με αυτό του Άουσβιτς, ως προς τη τουριστική προσέλκυση των επισκεπτών, είναι μία μικρή κοινότητα που ονομάζεται Nauquois και βρίσκεται στην βορειοανατολική

Γαλλία. Το μικρό αυτό αγροτικό χωριό, χρησιμοποιήθηκε ως πεδίο πολέμου, για μία από τις σημαντικότερες μάχες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ανάμεσα στην Γαλλία και στην Γερμανία, όπου έλαβε χώρα η «μάχη του Βερντέν» 1916 (Association des Amis de Vauquois et de sa Région, n.d.).

Το χωριό αυτό, έγινε ένα τεράστιο οστεοφυλάκιο, ένα νεκροταφείο χαρακωμάτων, που τελικά οδήγησε στην δημιουργία ενός τεράστιου δικτύου τούνελ (εικόνα 3), χιλιάδων μέτρων και χρησιμοποιήθηκε για τις απανωτές εκρήξεις, όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία, έγιναν πάνω από 500 εκρήξεις ναρκών μέσα σε 4 χρόνια (Ogle, 2020). Σήμερα, σε αυτό το χωριό, μπορεί κανείς να επισκεφτεί τα υπόγεια τούνελ και να περιηγηθεί για 2-3 ώρες, ακόμη και σε στενά περάσματα και απότομες στοές. (Association des Amis de Vauquois et de sa Région, n.d.)

Εικόνα 3: Δομή λόφου Vauquois και υπόγεια δίκτυα (© Friends of Vauquois).

Πηγή: <https://butte-vauquois.fr/en/history/>

Μια επιστημονική ομάδα, πραγματοποίησε συνδυαστική επιτόπια έρευνα, ώστε να μπορέσει να αναδημιουργήσει ψηφιακά τον «υπόγειο κόσμο» που υπήρχε κατά την διάρκεια αυτών των τεσσάρων αιματηρών χρόνων του πολέμου, με απώτερο σκοπό να πραγματοποιήσει μία διαδραστική έκθεση εικονικής πραγματικότητας με τις σύγχρονες τεχνολογίες που μας προσφέρει το VR (Virtual Reality) και τα συστήματα πληροφοριών των τοποθεσιών (GIS). Η έκθεση αυτή δεν είναι μόνο για μεγάλους, ιστορικούς ή γεωλόγους, αλλά και για μαθητές, αφού υλοποιήθηκε μέσα στα πλαίσια της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι επισκέπτες, μπορούν να περπατήσουν μέσα στα τούνελ, στις σήραγγες, να μάθουν για τις συνθήκες ζωής που βίωναν οι στρατιώτες τότε ώστε να επιβιώσουν, μπορούν να έρθουν σε επαφή και αλληλεπίδραση με το περιβάλλον κρατώντας για παράδειγμα κάποιο αντικείμενο ή ακόμη και να αγγίξουν κάποιο σκάλισμα (Ogle, 2020).

Για πετύχει όλη αυτή η διαδικασία, ώστε να προβληθεί και να μπορέσει κάποιος να βιώσει την εμπειρία αυτή, χρειάστηκε να σαρωθεί με την τεχνολογία του λέιζερ, ένα μεγάλο μέρος του λόφου, διότι πρωταρχικός τους στόχος ήταν να κάνουν ορατό,

εκείνο που ήταν κρυμμένο καθώς μέσα του υπήρχε ολόκληρο παρελθόν. Η επιτυχία αυτής της εικονικής, απτικής έκθεσης, βασίζεται στα ιστορικά τεκμήρια και η ολοκλήρωση του έργου αυτού, γίνεται με τις ψηφιακές εικόνες και φωτογραφίες που παρουσιάζονται στην εικονική περιήγηση των τούνελ, τα ηχητικά ντοκουμέντα με αληθινές ιστορίες στρατιωτών καθώς και με βίντεο με ιστορικά στοιχεία και πληροφορίες για την ζωή στις υπόγειες στοές (Ogle, 2020).

Στην Ελλάδα, έχει υπάρξει μια παρόμοια περίπτωση, ως προς την εκπαιδευτική διαδικασία. Σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε, ένα μαθησιακό παιχνίδι, με τις τεχνολογίες της επαυξημένης πραγματικότητας βάσει της τοποθεσίας και των δεικτών, για την ανάδειξη των ιστορικών κτηρίων της πόλης του Αγρινίου που βρίσκεται στην Δυτική Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα για τα κτήρια των καπναποθηκών, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων αλλά και την ιστορία της πόλης (Koutromanos G. &, 2015).

Οι πρώτες καπναποθήκες στο Αγρίνιο, δημιουργήθηκαν πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τα ιστορικά τεκμήρια που έχουν βρεθεί, αποτυπώνουν τις πολύπλοκες σχέσεις και όψεις του καπνού με την πόλη της καπνεργασίας, τις σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στους εμπόρους και τους καπνεργάτες, τις συνθήκες που επικρατούσαν τότε αλλά και την εξέλιξη της βιομηχανίας του καπνού στη χώρα. (Μουσείο Καπνού Αγρινίου <https://agriniotobaccomuseum.gr/tobacco-museum/tobacco-stores-1/?cn-reloaded=1>). Στόχος του έργου αυτού είναι, οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με τα αρχαιακά ιστορικά τεκμήρια της πόλης, όπου φανερώνουν την πολιτιστική, αρχιτεκτονική και ιστορική αξία των κτηρίων αυτών. Οι μαθητές αναλαμβάνουν ρόλους ιστορικού, αρχιτέκτονα και δημοσιογράφου, έρχονται σε άμεση αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του παρελθόντος συνδυάζοντάς με τις σημερινές τεχνολογικές εξελίξεις, καθώς και με αρχαιακές εργασίες, όπως την τεκμηρίωση των ιστορικών κτηρίων της πόλης (Koutromanos G. &, 2015).

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο παράδειγμα της βιβλιογραφικής έρευνας, είναι οι τεχνολογίες «ηχητικών τοπίων» (soundscape), ένας τεχνικός όρος που χρησιμοποιείται να για περιγράψει τον ήχο στον περιβάλλον γύρω μας. Το μοντέλο Soundscape, φέρνει την επέκταση του Historical Soundscape, όπου τοποθεσίες με έντονο ιστορικό υπόβαθρο, έρχονται σε άμεση αλληλεπίδραση με τους επισκέπτες, παρέχοντάς τους ιστορική εμπειρία και διαδραστική σύνδεση με το παρελθόν. Ουσιαστικά θα αναδεικνύονται τα ιστορικά τοπία με ήχο (ηχοτοπία) με τον χειρισμό εφαρμογών γεωτοποθεσιών, όπως με την τεχνολογία GIS (geolocation information system). Στο συγκεκριμένο άρθρο, γίνεται αναφορά και περιγραφή για τα Ιστορικά Ηχοτοπία της Πορτογαλικής πόλης, Έβορα, όπου πρέπει να σημειωθεί πως η πόλη ανήκει στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, από την UNESCO. Η τεχνολογία αυτή, δίνει την δυνατότητα παροχής ιστορικών και πολιτιστικών πληροφοριών, σε κάθε επισκέπτη, που θα βρεθεί στην πόλη (Bonito, 2021, May)

Υπάρχει μία ακόμη παρόμοια περίπτωση, η οποία έχει αναδειχθεί μέσα από την ίδρυση του DOCOMO (Documentation and Conservation of buildings, sites and neighborhoods of the Modern Movement), για την τεκμηρίωση και την συντήρηση κτηρίων σε τοποθεσίες και γειτονιές. Το έργο αυτό βασίζεται στις ψηφιακές τεχνολογίες και μας κάνει να αναρωτιόμαστε αν μπορούν τα κτήρια να διατηρηθούν σε ψηφιακή μορφή, σε περίπτωση καταστροφής τους. Ο πειραματισμός, αφορά την Μεσίνα, μια πόλη της Σικελίας και πιο συγκεκριμένα ένα σύνολο κτηρίων που ονομάζεται «Palazzata», χτισμένα από τις δεκαετίες του 1930 έως και του 1960, αναδεικνύοντας την αρχιτεκτονική της πόλης, βασιζόμενο και πάλι στο γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών (GIS) για την επιτυχή ολοκλήρωσή του (Cernaro, 2022)

Άξιο επίσης αναφοράς με βάση την βιβλιογραφία, είναι ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας (AR=Augmented Reality), όπου η μελέτη του, ο σχεδιασμός του και η υλοποίησή του, έγινε σε ένα ελληνικό νησί των Κυκλάδων, στον αρχαιολογικό χώρο του Κάστρου της χώρας της Νάξου (Koutromanos P. T., 2020).

Ο χώρος αυτός επιλέχθηκε για το παιχνίδι, διότι έχει έντονο ιστορικό υπόβαθρο, αφού χτίστηκε από τους Ενετούς, περιτριγυρίζεται από παραδοσιακά σοκάκια που κρατούν ακόμα την ιστορική και αρχαιολογική αρχιτεκτονική τους, ενώ εκεί βρίσκεται και το αρχαιολογικό μουσείο της Νάξου, καθώς επίσης χαρακτηρίζεται από τις έντονες πολιτιστικές επιρροές από διάφορους πολιτισμούς (Κυκλαδικός, Βυζαντινός κλπ). Όλο αυτό προσφέρει την δυνατότητα μιας περιήγησης, όπου μπορείς να «ταξιδέψεις» στον χρόνο, λόγω της διατηρημένης γραφικότητας της περιοχής. Το συγκεκριμένο παιχνίδι, στοχεύει να δείξει στους μαθητές, την τοπική ιστορία του νησιού, με έναν διαδραστικό, ψηφιακό τρόπο, δίνοντάς τους την ευκαιρία να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτό, να συνεργαστούν ώστε να βρουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, ενισχύοντας την κοινωνικοποίησή τους και φυσικά να έρθουν σε επαφή με τις νέες τεχνολογίες, μαθαίνοντας πως να τις αξιοποιούν σωστά και ωφέλιμα. Οι μαθητές, μέσω ειδικών κινητών και ταμπλετ, με αφορμή το παιχνίδι, είχαν την ευκαιρία να ανακαλύψουν τοπικές ιστορίες για το Κάστρο, όπως ότι εκεί σπούδασε για ένα διάστημα της ζωής του ο Νίκος Καζαντζάκης, καθώς επίσης μπορούσαν να «περπατήσουν» σε μια άλλη εποχή, όπου αυτό επιτυγχάνεται με την επαυξημένη πραγματικότητα (AR) και το γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών (GIS), προσφέροντάς τους μια μοναδική εμπειρία. Η διαδρομή που θα ακολουθούσαν αποτυπώνεται στην εικόνα 4 (Koutromanos P. T., 2020).

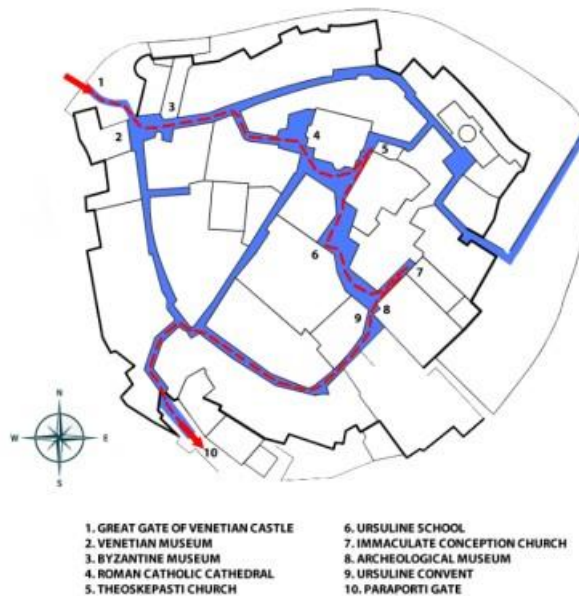

Fig. 2. The path taken by the students at the Castle of Naxos (see red line) and the areas they visited (see numbers 1-10).

Εικόνα 4: Διαδρομή διαδραστικού παιχνιδιού στο Κάστρο της Νάξου.

Καταληκτικά, σύμφωνα με όλη την παραπάνω βιβλιογραφία, στην οποία έχουμε αναφερθεί, είναι σαφές πως τα τελευταία χρόνια, λόγω της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης και των σύγχρονων ψηφιακών μέσων και συσκευών που υπάρχουν στην ζωή μας, μπορούμε όχι μόνο να διασώσουμε τον πολιτισμό και την ιστορία μας, αλλά να γίνουμε και μέρος αυτών. Ειδικότερα στο κομμάτι της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα, το οποίο θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε με ευκολία, τρομερά πλούσιο και ογκώδες, οι διεπαφές που μπορούμε να αναπτύξουμε, μαζί με την τεχνολογία που είναι καθοριστικής σημασίας, όχι μόνο θα μας βοηθήσουν να συνδεθούμε με το παρελθόν μας, αλλά έτσι θα διασφαλίσουμε και το πολιτιστικό μέλλον της εκάστοτε κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ιστορική αναδρομή

3.1 Απείρανθος, Νάξος

*«Τέλος, κάτω απ' τα βουνά ευφορότατη βρίσκεται κοιλάδα η ονομαζόμενη Δαρμίλλη και στην περιφέρειά της ορθώνεται η πόλη Απέρατος..»
(Βουτσίνου-Κικίλια, 1994)*

Η Νάξος, είναι το μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων, βρίσκεται στην καρδιά του Αιγαίου Πελάγους και γι' αυτό το λόγο είχε από πολύ νωρίς, ήδη από την αρχαϊκή περίοδο, σημαντικό ιστορικό ρόλο και ταχεία ανέλιξη και διαμόρφωση στη πολιτισμική παράδοση, καθώς επίσης, ήταν το άντρο του κυκλαδίτικου πολιτισμού. Χαρακτηρίζεται από την φυσική ποικιλομορφία της, εξαιτίας των εύφορων κοιλάδων στο δυτικό τμήμα του νησιού, των γεωφυσικών παραγόντων που δίνουν μεγάλη αυτάρκεια στο νησί κυρίως ως προς την γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ παράλληλα περιτριφυζέται και πλαισιώνεται από ένα ορεινό τοπίο.

Ένα από τα κυριότερα ιστορικά γεγονότα, το οποίο καθόρισε το νησί, είναι η κατάληψή του από τους Βενετούς το 1205 με την επικείμενη μακροχρόνια παραμονή τους και την δημιουργία Δουκάτου στην χώρα της Νάξου, μέχρι την οθωμανική κατάκτηση του νησιού. Τα σημάδια που άφησαν οι Οθωμανοί κατακτητές, δεν ήταν τόσο έντονα σε αντίθεση με αυτά των Βενετών. Η πολιτισμικές παρεμβάσεις της Καθολικής Εκκλησίας, ήταν καθοριστικές για την πνευματική εξέλιξη των κατοίκων του νησιού, ειδικότερα μετά την ίδρυση της Σχολής Ουρσουλιτών μοναχών που λειτούργησε μέχρι το 1970, δημιουργώντας και λειτουργώντας σχολεία. Έτσι, αυτόματα στο νησί, καλλιεργείται η πνευματική ζωή και ο αλφαριθμητισμός (Γιαννούλης, 2009).

Σε δεύτερη ανάλυση, έρχεται η Απείρανθος, ένας ορεινός οικισμός που βρίσκεται στα βορειοανατολικά του νησιού. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο χωριό, χτισμένο στους πρόποδες του όρου Φανάρι, σε υψόμετρο 680 μέτρων. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, από τους 7.000 κατοίκους του νησιού, οι 970 ζούσαν στην Απείρανθο και αυτό ίσως να μας υποδηλώνει, πόσο σημαντικός ήταν ο οικισμός εξαιτίας της παραγωγικής του περιοχής (Γιαννούλης, 2009). Στον οικισμό, επί παραδείγματι βρίσκονται δύο ενετικοί πύργοι του 17^{ου} αιώνα, ο Πύργος του Ζευγώλη και ο Πύργος του Μπαρδάνη που μας δείχνει η εικόνα 5. Έτσι, διαφοροποιείται κατά πολύ από τους υπόλοιπους οικισμούς της Νάξου, αφού η ενετική του αρχιτεκτονική και κουλτούρα είναι αρκετά έντονη και εμφανή, παρατηρώντας τις καμάρες και τα αρχιτεκτονικά τόξα που δημιουργούν τα σοκάκια και επιπροσθέτως, είναι χαρακτηριστικό του χωριού, οι μαρμάρινες πλάκες που το «ντύνουν» ολόκληρο με το ναξιακό μάρμαρο.

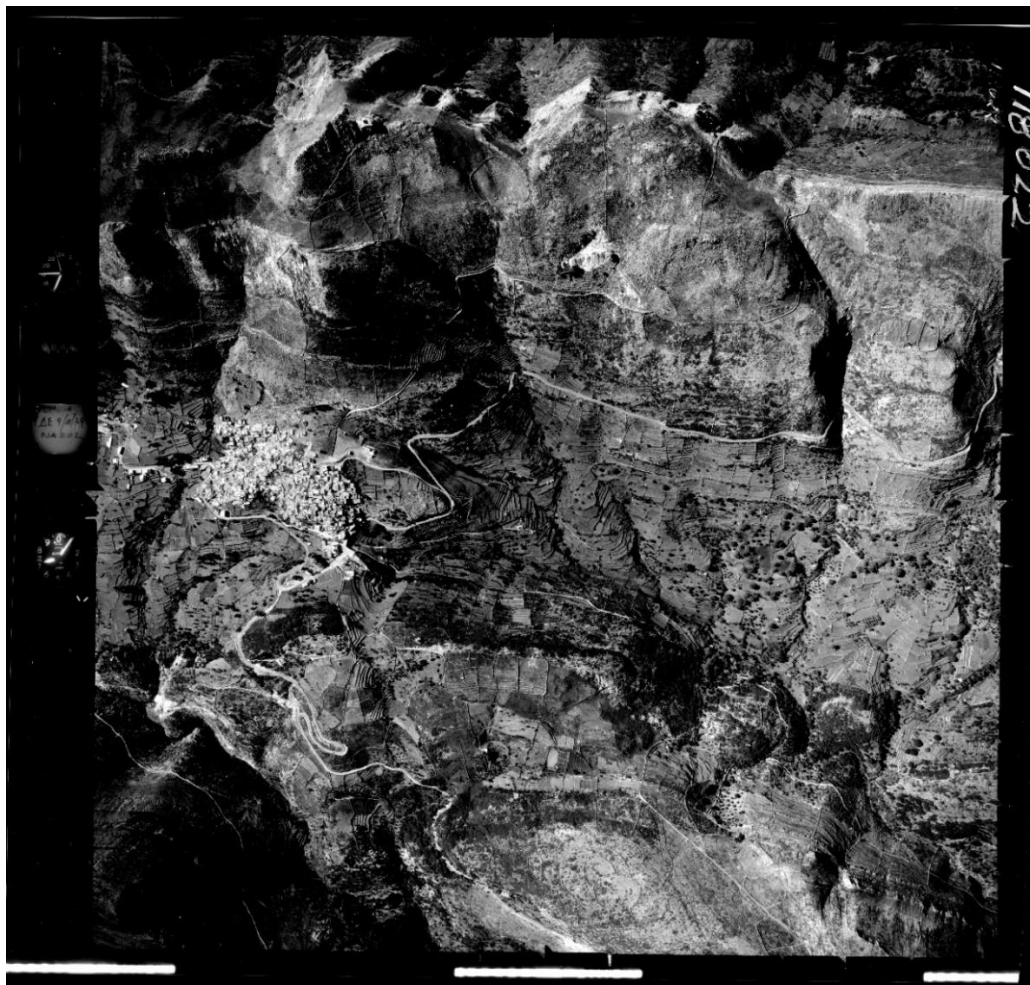

Εικόνα 5: Ο Πύργος του Μπαρδάνη.

Έτσι λοιπόν, η κοινότητα της Απειράνθου, διαμορφώθηκε κυρίως, από τις διάφορες γεωτοπικές της ιδιαιτερότητες, λόγω της ορεινής γεωμορφίας, τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις γης και την κτηνοτροφία, καθώς και από την πρωτογενή βιομηχανική ανάπτυξη, που ήδη υπήρχε από την αρχαιότητα, διότι εξορυσσόταν η *σμίρις* ή σμίριδα/σμουρίγλι (πέτρωμα που αποτελείται από κορούνδιο) όπου αποτέλεσε και μία από τις κυριότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές του νησιού, εξαιτίας των πλούσιων κοιτασμάτων στο ορεινό, βορειοανατολικό τμήμα γύρω από τα χωριά Απείρανθος και Κόρωνος (Γιαννούλης, 2009). Στις αεροφωτογραφίες των εικόνων 6 και 7, μπορούμε να διακρίνουμε σε τι σημείο είναι χτισμένο το χωριό ενώ παράλληλα γίνεται αντιληπτή η φυσική γεωμορφία του.

Εικόνα 6: Αεροφωτογραφία της ΕΚΧΑ ΑΕ, αριθμός 32366, Απείρανθος, Νάξος, 1940

Εικόνα 7: Αεροφωτογραφία της ΕΚΧΑ ΑΕ, αριθμός 118022, Απείρανθος, Νάξος, 1940.

Εδώ, χρειάζεται να σημειωθεί σχετικά με τα σμυριδωρυχεία πως, το 1925 κατασκευάστηκε, ένα έργο μεγάλης βιομηχανικής υποδομής, ο πρώτος εναέριος σιδηρόδρομος των Βαλκανίων, ώστε να διευκολυνθεί η μεταφορά και η φόρτωση της σμύριδας από τα βουνά, στο λιμάνι της Μουτσούνας, επίγειο της Απειράνθου (Βαμιεδάκης, 2013). Σήμερα, όλη αυτή η βιομηχανική δραστηριότητα έχει σταματήσει, όμως εξαιτίας αυτής, η διαδρομή του εναέριου σιδηρόδρομου έχει δημιουργήσει έναν ιστορικό τόπο, όπως επίσης και τα ορυχεία της σμύριδας, που είναι επισκέψιμα, ενώ όλος ο μηχανισμός και οι εγκαταστάσεις έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία, μαζί με το κτήριο της Διεύθυνσης των Σμυριδωρυχείων και τον σταθμό φόρτωσης (εικόνα 8), στο λιμάνι της Μουτσούνας (εικόνα 9). Εκτός όμως, από την οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη εξαιτίας του σμυριγλιού, το πέτρωμα, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στους κατοίκους της Απειράνθου, αφού ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με την ζωή τους και με την μνήμη στο πέρασμα των χρόνων (Βαμιεδάκης, 2013).

Η Απειράνθος, εκτείνεται μέχρι το παραθαλάσσιο νοτιοανατολικό μέρος του νησιού, που αποτελείται από τους οικισμούς της Μουτσούνας ή Τριάκαθας, Λιγαρίδια, Κανάκι, Κλειδό και Πάνερμο, όπου στον τελευταίο βρίσκεται και η προϊστορική πρωτοκυκλαδίτικη ακρόπολη.

Εικόνα 8: Ο καταληκτικός σταθμός του σμυριγλιού στο λιμάνι της Μουτσούνας.

Εικόνα 9: Λιμάνι της Μουτσούνας.

Ο οικισμός παρουσιάζει αξιόλογη ιστορική και πολιτιστική ιστορία και αυτό μπορεί επίσης να διαπιστωθεί, από το πλήθος των βυζαντινών εκκλησιών που βρίσκονται στην περιφέρειά του, με τον σημαντικότερο, αυτόν της Αγίας Κυριακής, που χρονολογείται από τον 8^ο και 9^ο αιώνα και στο εσωτερικό του διασώζονται ανεικονικές τοιχογραφίες (Βασιλάκη-Καρακατσάνη, 1964). Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί, πως το 2018 κέρδισε το 1^ο βραβείο Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς Eurora Nostra, για τις μοναδικές και σπάνιες τοιχογραφίες της.

Τρανό δείγμα πολιτισμού και πνευματικής εξέλιξης των κατοίκων του χωριού, αποτελεί επίσης το γεγονός, πως η Απειράνθος είναι το μοναδικό χωριό της Νάξου που έχει 5 μουσεία: το Γεωλογικό, το οποίο είναι το 2^ο μεγαλύτερο στην Ελλάδα, το μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Αρχαιολογικό, το Εικαστικών Τεχνών και φυσικά το Λαογραφικό. Αξίζει να σημειωθεί, πως τα περισσότερα μουσεία, άρχισαν την λειτουργία τους μετά από πρωτοβουλίες του Μανώλη Γλέζου, κατά τις περιόδους που διετέλεσε κοινοτάρχης του χωριού. Επιπροσθέτως, στο χωριό λειτουργεί η μεγαλύτερη βιβλιοθήκη των Κυκλάδων «Βιβλιοθήκη Νίκου Ν. Γλέζου» που ιδρύθηκε το 1965 από τον Μανώλη Γλέζο, προς την μνήμη του αδερφού του, 20 χρόνια μετά την εκτέλεσή του από τους Ναζί στις 10 Μαρτίου του 1944. Σήμερα, η βιβλιοθήκη, είναι ένας φάρος γνώσης του οικισμού, προσπαθώντας να συγκεντρώνει στους κόλπους της όλους τους νέους κατοίκους, ώστε να συμβάλλει στην πνευματική τους εξέλιξη (Ίδρυμα Νικ. Νικολαου Γλέζου, 2008).

Από τα σημαντικότερα όμως δείγματα, λαϊκής τέχνης του χωριού, αποτελεί ο «Συνεταιρισμός Παραδοσιακής Τέχνης Γυναικών Απειράνθου», όπου κ αυτός

ιδρύθηκε με πρωτοβουλία πάλι, του Μανώλη Γλέζου, το 1987, με σκοπό να διατηρηθεί η παράδοση και η τέχνη της ιδιαίτερης υφαντικής του χωριού. Λίγες παραμένουν όμως σήμερα, οι γυναίκες που ασχολούνται με την υφαντική και την παραδοσιακή τεχνική τους, μέσω του αργαλειού ή αλλιώς «κρεβαταριά» όπως την λένε οι κάτοικοι στην τοπική τους διάλεκτο, ενώ τα περισσότερα υφαντά λαϊκής τέχνης, εκτίθενται στον συνεταιρισμό με προορισμό την πώλησή τους προς τους τουρίστες. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί ούτε αλλοιώνει την σημασία και την πολιτιστική τους αξία στο πέρασμα των χρόνων.

Το χωριό, δεν ακροβατεί ανάμεσα στους γρήγορους ρυθμούς ζωής της σημερινής κοινωνίας και τους παραδοσιακούς, αντιθέτως, διατηρεί και εκφράζει την τοπική ταυτότητα και τον χαρακτήρα του ακόμα και τις τουριστικές περιόδους του χρόνου, με τις σημαντικότερες να είναι αυτές κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και το τριήμερο των Αποκριών. Διατηρεί τα ήθη και τα έθιμά του, όχι με σκοπό να προσελκύσει τον τουριστικό κόσμο, αλλά με απώτερο και μοναδικό μέλημα των κατοίκων να συνεχιστούν οι παραδόσεις, χωρίς να «βουλιάξουν» στον χρόνο, στοχεύοντας παράλληλα σε μία εκπολιτιστική άνοδο.

Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί κυρίως από «απεραθίτικο γλωσσικό ιδίωμα» το οποίο, ομιλείται μέχρι και σήμερα και συνεχίζει να γίνεται αντικείμενο μελέτης, άξιο αναφοράς και έρευνας, επειδή παρουσιάζει γλωσσικές ιδιαιτερότητες και σημαντικές διαφοροποιήσεις από τα άλλα χωριά της Νάξου. Λέγεται και το «θαύμα της Απειράνθου», εξαιτίας του έμμετρου τρόπου επικοινωνίας των κατοίκων που βασίζεται δηλαδή στην ικανότητα τους να στιχουργούν στη καθημερινότητά και στις συνομιλίες τους, καθώς επίσης έχει αποτελέσει κεντρικό σημείο τόσο των ακαδημαϊκών λαογράφων όσο και των εμπειρικών (Γιαννούλης, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Μεθοδολογία και υλοποίηση

4.1 Μέθοδος της έρευνας και της διαδικασίας

Στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας έκανα μία σχετικά απλή έρευνα. Αρχικά, ασχολήθηκα και αξιοποίησα τα όσα ήδη γνώριζα ιστορικά, λαογραφικά και πολιτιστικά για τον τόπο καταγωγής μου και δευτερευόντως προσπάθησα να αναζητήσω εφαρμογές, οι οποίες θα μου επέτρεπαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο να δημιουργήσω, να προσθέσω και να διαχειριστώ πληροφοριακό περιεχόμενο, πάνω σε κάποιον χάρτη. Σκοπός ήταν, να βρω εκείνη την εφαρμογή του χάρτη που θα μπορούσε να διευκολύνει την εργασία μου σε πρακτικό επίπεδο. Πίσω από την υλοποίηση της εργασίας μου, κυριαρχούσε εδώ και καιρό μία σκέψη και ιδέα: θα ήταν εφικτό ένας χάρτης να παρέχει περεταίρω πληροφορίες στον εκάστοτε επισκέπτη, με την βοήθεια των συστημάτων γεωγραφικών πληροφοριών (GIS) και με την δημιουργία σημείων ενδιαφέροντος (POI) πάνω στον χάρτη;

Έτσι λοιπόν, η μεθοδολογία της έρευνάς μου, έγινε απλά, με την βοήθεια κάποιων συντοπιτών μου, δίνοντάς μου πληροφορίες σχετικές με το περιεχόμενο των σημείων ενδιαφέροντος. Εδώ αναφέρομαι κυρίως στις συγκεκριμένες τοποθεσίες του χάρτη, οι οποίες ήταν δύσκολα διακριτές αφού το street view των χαρτών δεν έδινε πρόσβαση μέσα στον οικισμό (κατοικίες σημαντικών ανθρώπων, τοποθεσίες γεγονότων, ήθη και έθιμα που λαμβάνουν χώρα, εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών), όπου θα έβαζα τα POI. Μετά από αρκετές αποτυχημένες απόπειρες να δουλέψω στο google maps, έκανα μία γρήγορη αναζήτηση στο διαδίκτυο, ψάχνοντας εκείνη που θα με βοηθούσε και εν τέλει, βρίσκοντας την καταλληλότερη εφαρμογή η οποία ονομάζεται Scribble Maps και θα αναλυθεί στα αποτελέσματα της έρευνας. Επιπροσθέτως οι δικές μου καταγεγραμμένες πληροφορίες, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί και κατοχυρωθεί πριν την υλοποίηση της πτυχιακής μου εργασίας, είχαν σημαντικό ρόλο στην δημιουργία περιεχομένου.

4.2 Ανάλυση πίνακα

Πρωταρχική σκέψη, ήταν να δημιουργήσω έναν πίνακα excel (πίνακας 1) και να συγκεντρώσω όλες εκείνες τις πληροφορίες που θα ήθελα να βάλω στον χάρτη, με κυρίαρχο ερώτημα πως ένας επισκέπτης θα μπορούσε να επωφεληθεί από την περιήγησή του στον οικισμό και να ανακαλύψει μέρη και πολιτιστικές πληροφορίες μέσω μίας ψηφιακής εφαρμογής, που «αποκρύπτονται» εξαιτίας της γρήγορης τουριστικής περιόδου. Καθώς, όμως, η τουριστική περίοδος, δεν απαρτίζεται μόνο από Έλληνες επισκέπτες, αλλά και από ξένους, έπρεπε να σκεφτώ πρώτα απ' όλα πως θα ήταν εύκολο, για κάποιον ξενόγλωσσο άνθρωπο, να μπορέσει να χειριστεί την υποτιθέμενη εφαρμογή. Γι' αυτόν τον λόγο, δημιούργησα αρχικά ένα «Ελεγχόμενο Λεξιλόγιο» (Controlled Vocabulary), σκεπτόμενη τις τοποθεσίες - αλλά πριν τοποθετήσω τα σημεία ενδιαφέροντος (POI) στον χάρτη – με την μορφή των hashtags (#) σε αγγλική γλώσσα.

Στην συνέχεια, αποφάσισα να διαχωρίσω τα σημεία ενδιαφέροντος σε τέσσερις (4) βασικές ενότητες: 1) Παραδοσιακές Τέχνες, 2) Τοποθεσίες, 3) Προσωπικότητες και 4) Μουσική Παράδοση/Ποίηση. Οι ενότητες αυτές, ήταν αναγκαίες, ώστε να

μπορέσει κάποιος, να καταλάβει, την περιγραφή και το περιεχόμενο του χάρτη και να υπάρχει ένας διαχωρισμός, ως προς τις πληροφορίες, τα αρχεία και τα στοιχεία της κάθε ενότητας. Στο ελεγχόμενο λεξιλόγιο της κάθε ενότητας, κυριαρχεί ένα βασικό hashtag, μία κοινή δηλαδή, λέξη κλειδί, για την πιο γρήγορη αναζήτηση του εκάστοτε στοιχείου, που εμπερικλείει μέσα της, όλες τις περιγραφές με τα περιεχόμενά τους. Έτσι η αναζήτηση θα γίνεται εύκολα, κατανοητά και στοχευμένα, όπως φαίνεται από τον πίνακα 1. Η τελευταία στήλη του πίνακα, που είναι οι «Συντεταγμένες», δημιουργήθηκε στο τέλος, μετά από την αναζήτηση και την τοποθέτηση των σημείων ενδιαφέροντος πάνω στον χάρτη, όπου ο λόγος δημιουργίας της θα αναλυθεί παρακάτω, στα αποτελέσματα της έρευνας.

Ενότητες	Περιγραφή	Περιεχόμενο	Controlled Vocabulary (#tags)	Συντεταγμένες
Παραδοσιακές Τέχνες	Υφαντική Τέχνη	Φωτογραφίες, Ήχος του Αργαλείου, Υφαντά, Συνεταιρισμός γυναικών, Εργαστήρι (τοποθεσία εργαστηρίου)	#traditionalarts #houseoftextile #krevataria #ifada #craftedarts	3707234455 7,00
	Ξώραφα(παραδοσιακά παπούτσια)	Φωτογραφίες παπουτσιών, Παραδοσιακό εργαστήρι (σπίτι Τσακωνιάτη)	#traditionalarts #traditionalshoes #ksorafa	3707244406 8,00
	Σύγχρονα Δημιουργήματα	Φωτογραφίες σύγχρονων έργων τέχνης επηρεασμένες από την παράδοση και την μνήμη του χωριού (σπίτι Μαρίας Κώτσου)	#traditionalarts #memoryart #moderntraditionalworkofart	3707305077 8,00
Τοποθεσίες	Πλάτσα	Οτιδήποτε συνδέεται με αυτήν. Χοροί, Παρλάτα, Σημαντικά Γεγονότα, Κουδουνάτοι (έθιμο)	#locations #platsa #plateia #piazza #squareofthevillage #koudounatoi #mannersandcustoms	3707127451 5,00

	Φράμπικα	Τραγούδι Λευτεροιάννη, φωτογραφία, εξήγηση, σύνδεση με το μέρος.	#locations #frabika #argiculture	3707110865 6,00
	Μουτσούνα	Άγαλμα Σμυριδεργάτη	#locations #moutsouna #statue	3707858314 1,00
		Διεύθυνση Σμυριδωρυχείων	#locations #moutsouna #emerymines	3707839535 9,00
		Λιμάνι της Μουτσούνας	#locations #moutsouna #port	3707782614 4,00
		Τυροκομείο	#locations #moutsouna #oldcreamery	3707639025 1,00
		Τερματικός σταθμός σμυριγλιού	#locations #moutsouna #emerymines	3707872383 8,00
	Ορυχεία	Φωτογραφίες (ίσως η ταινία Μαύρη Γη)	#locations #smirigli #emery #mines #movieabout	3710377349 3,00
	Εκκλησίες	Παναγία: Γλέντι 15 Αυγουστο	#locations #churches	3707245584 3,00
		Αγία Κυριακή	#locations #churches	3709374435 3,00
Προσωπικ ότητες	Μανώλης Γλέζος	Σπίτι, φωτογραφία, βιβλιοθήκη Νίκος Ν. Γλέζος	#manolisglezos #importantpeople #history	3707043024 1,00
	Διαλεκτή Ζευγώλη-Γλέζου	Σπίτι, ποίημα, φωτογραφία	#dialehtizevgoli #importantpeople #history	3707245690 9,00

	Νίκος Σφυρόερας	Σπίτι, ποίημα(χραμάκι) , φωτογραφία, σεναριογράφος(μαυρη γη)	#nsfiroeras #importantpeople #history	3707134834 7,00
	Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης	Σπίτι, φωτογραφία, πρωθυπουργός	#protopapadakis #importantpeople #history	3707172928 2,00
	Μιχάλης Βαρδάνης	Σπίτι, ποιος ήταν;	#vardanis #importantpeople #history	3707088608 5,00
	Νίκος Πρωτονοτάριος	Σπίτι, φωτογραφία, η Νόσος της Νάξου	#protonotarios #importantpeople #history	3707047732 4,00
Μουσική Παράδοση / Ποίηση	Κοτσάκια	Τραγούδι, σπίτι Σταματογιάννη – Βιολιτζής	#traditionalmusic #kotsakia	3707140398 9,00
	Πατινάδα	Τι είναι ; Μια τοποθεσία με πατινάδα	#traditionalmusic #patinada	3707226966 2,00
	Άλλα	Σπίτι Ρουδίτσας, το ποίημα,	#poetry	3707173250 0,00
		Παππούς, Μουτσούνα	#kotsakia #traditionalmusic	3707858314 1,00

Πίνακας 1: Ενότητες και ελεγχόμενο λεξιλόγιο των σημείων ενδιαφέροντος του χάρτη (POI).

Μετά από την δημιουργία του πίνακα, σκέφτηκα πως θα μπορούσα να βάλω την εκάστοτε πληροφορία. Οι δοκιμές στο excel ήταν ανεπιτυχείς, αφού αρχικά δεν δεχόταν αρχεία ήχου, τεκμήρια δηλαδή τα οποία έχω ηχογραφήσει, ενώ σε δεύτερη φάση, δεν θα ήταν εφικτό να μπουν τόσες φωτογραφίες σε έναν πίνακα που συνδέονταν με τα μέρη στον χάρτη αλλά ούτε και η τόση πληροφορία. Γι' αυτό το λόγο, δημιούργησα ένα power point με όλα όσα ήθελα να συμπεριλάβω, με στόχο, η συμπυκνωμένη πληροφορία που θα υπάρχει στο φύλλο εργασίας του power point, να μπορέσει μετέπειτα να τοποθετηθεί και στον χάρτη.

4.3 Περιεχόμενο σημείων ενδιαφέροντος

4.3.1 Ενότητα πρώτη: Παραδοσιακές Τέχνες Υφαντική Τέχνη:

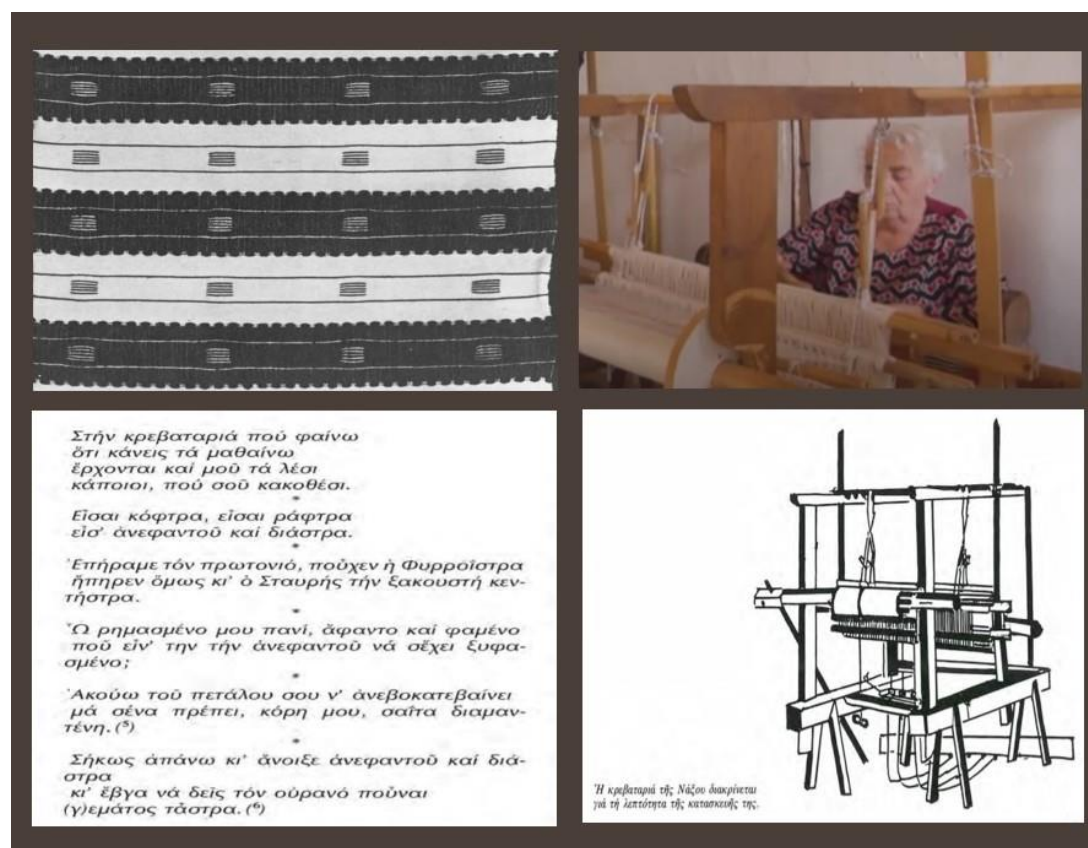
Ο Συνεταιρισμός Παραδοσιακής Τέχνης Γυναικών Απειράνθου, ιδρύθηκε το 1987 με πρωτοβουλία του Μανώλη Γλέζου. Είναι ο πιο ζωντανός, υγιής και ενεργός οργανισμός του οικισμού μέχρι σήμερα. Οι γυναίκες, συνεχίζουν την παράδοση, με τον παλιό και δύσκολο μέσο υφαντικής, τον αργαλειό ή αλλιώς κρεβαταριά όπως τον λένε στην τοπική διάλεκτο και διδάσκουν τις επόμενες γενιές (εικόνα 9). Φυσικά στην διαδικασία μπορούν να πάρουν μέρος και οι άντρες.

[-Βίντεο από τον Συνεταιρισμό](#)

Ήχος του αργαλειού/κρεβαταριάς: https://drive.google.com/file/d/1R_D1fT_3xG-uqpfnLWX_MJSQGomNxs1y/view?usp=sharing

-Λεπτομερή περιγραφή εικόνας 10 (Ευσταθίου, 1982)

- 1) Πάνω αριστερά: «Χράμι» (Συλλογή Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου)
- 2) Πάνω δεξιά: Υφάντρα στον αργαλειό, «ανεφαντού» στην τοπική διάλεκτο.
- 3) Κάτω αριστερά: Κοτσάκια σχετικά με την υφαντική τέχνη.
- 4) Κάτω δεξιά: Σχέδιο, ολόκληρου του αργαλειού.

Εικόνα 10: Παραδοσιακές Τέχνες: Υφαντική τέχνη.

Ξώραφα (Παραδοσιακά παπούτσια)

Στην τοποθεσία του χάρτη, βρίσκεται το μοναδικό εργαστήριο χειροποίητων παραδοσιακών παπουτσιών στα οποία είναι χαρακτηριστικό πως φαίνονται και είναι από την έξω μεριά οι ραφές του παπουτσιού, εξού και η ονομασία «Ξώραφα». Σήμερα χρησιμοποιούνται μόνο κατά την περίοδο των Αποκριών, στο έθιμο των «Κουδουνάτων». Οι ντόπιοι, τα χωρίζουν σε δύο κατηγορίες: τα «βοσκίστικα», δηλαδή τα παπούτσια που φορούσαν και φορούν μέχρι και σήμερα οι βοσκοί για τις δουλειές τους και τα «βρακαδίστικα», τα οποία ήταν εκείνα που φορούσαν για να κυκλοφορούν μέσα στον οικισμό. Ο μοναδικός τεχνίτης, που απεικονίζεται στην εικόνα 11, ονομάζεται «Τσακωνιάτης».

Εικόνα 11: Παραδοσιακές Τέχνες: Ξώραφα (παραδοσιακά παπούτσια).

Σύγχρονα δημιουργήματα.

Η εικονιζόμενη κάτω δεξιά (εικόνα 12), ονομάζεται Μαρία Κώτσου και είναι μία νέα καλλιτέχνης, απόφοιτη της σχολής Καλών Τεχνών. Το σπίτι της, στον οικισμό του χωριού, το έχει διαμορφώσει σε ένα εργαστήριο εικαστικής τέχνης. Την μεγαλύτερη έμπνευσή της, την αντλεί από την παράδοση και το παρελθόν της.

Μέσα από τα έργα της, προσπαθεί να αναδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους, η σύγχρονη τέχνη, οικειοποιείται τις παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές, όπως αυτή της υφαντικής, όπου σε πολλά έργα της χρησιμοποιεί τον αργαλειό. Η φωτογραφία πάνω αριστερά της εικόνας 12, απεικονίζει την γιαγιά της, σε μια φωτογραφία, όπου πάνω της έχει κεντήσει, θέλοντας να δείξει πως η γιαγιά της ήταν υφάντρα και απεβίωσε εξαιτίας της πολύωρης ενασχόλησης με τον αργαλειό, αφού είχαν γεμίσει χνούδι από την υφαντική, οι πνεύμονές της.

Η ιστοσελίδα της:

http://mariakotsou.blogspot.com/?fbclid=IwAR0WkWidGGeu4kXC_LwPMSILc9ljOuGFHYuIF5COJXUSJLai4FakqSx3_FE

Εικόνα 12: Παραδοσιακές Τέχνες: Σύγχρονα δημιουργήματα.

4.3.2 Ενότητα δεύτερη: Τοποθεσίες

Πλάτσα. (Τρία σημεία ενδιαφέροντος στην ίδια τοποθεσία)

- Πλάτσα ονομάζεται η πλατεία του χωριού, στην τοπική διάλεκτο (εικόνα 13). Εκεί λαμβάνουν χώρα τα σημαντικότερα γεγονότα του χωριού όπως οι χοροί, σημαντικές γιορτές, καθώς και πολλά έθιμα, με το σημαντικότερο αυτό των «Κουδουνάτων», το οποίο διαδραματίζεται κατά την περίοδο των Αποκριών.

-Ήχος κουδουνιών, από το χτύπημα των «Κουδουνάτων»:

<https://drive.google.com/file/d/1OAvLlo7odjT2G7B-z0GJdMlSh1Deljoi/view?usp=sharing>

- Κατά το έθιμο αυτό, απαγγέλλεται ένα έμμετρο κείμενο, που ονομάζεται «Παρλάτα» και γράφεται ώστε να σατιρίσει την εκάστοτε κοινωνική, πολιτική ή οικονομική κατάσταση. Ενδεικτικά :
Εκλοές (Εκλογές)

«Έρχονται και μας τάζουνε την τελική βδομάδα
και τον υπόλοιπο καιρό κανένα δε ξανάδα.

Παραμονές των εκλωών μας εθυμούνται όλοι
το μόνο που τσοι νοιάζει ευτοί είναι το πορτοφόλι...»

(Ελένη Γιαννούλη 5/3/2011)

- Επιπροσθέτως, ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα, είναι η προεκλογική συγκέντρωση και η εκλογική νίκη του Μανώλη Γλέζου στην Πλάτσα, στις κοινοτικές εκλογές του 1986, όπου κάνει «πράξη» την άμεση μορφή δημοκρατίας.

Βίντεο:

https://www.youtube.com/watch?v=vaal81F5PqM&ab_channel=fragiskosfragiskos (Αρχείο: Φραγκίσκου Δημητρίου, Φραγκίσκου)

Εικόνα 13: Τοποθεσίες : Πλάτσα.

Φράμπικα (ελαιοτριβείο)

Η φράμπικα είναι το χειροκίνητο ελαιοτριβείο, που βρισκόταν συνήθως μέσα στο σπίτι. Κάποτε στην Απείρανθο υπήρχαν δώδεκα από αυτές, ενώ σήμερα, σώζεται μόνο μία, η οποία βρίσκεται στο σπίτι που απεικονίζεται στην εικόνα 14, στην φωτογραφία πάνω δεξιά. Στην φωτογραφία αριστερά της ίδιας εικόνας, υπήρχε επίσης μια φράμπικα, ενώ ενδεικτικά, η φωτογραφία κάτω δεξιά, μας δείχνει πως έμοιαζε μία από αυτές.

Την εποχή που λειτουργούσαν τα λιοτρίβια, οι νέοι που δούλευαν εκεί, οι τριατόροι, για να κάνουν πιο εύκολη και ευχάριστη τη δουλειά τους έλεγαν αυτοσχέδια 15/σύλλαβα δίστιχα, σε ρυθμό σύμφωνο με τις κινήσεις τους καθώς γύριζαν τον πελώριο πέτρινο κύλινδρο κάτω από τον οποίο πολτοποιούνταν οι ελιές. Αυτά ήταν τα τραγούδια της φράμπικας και δεν είχαν σχέση μόνο με τα λιοτρίβια και τους τριατόρους αλλά και με διάφορα άλλα θέματα. Αυτά ήταν τα «Τραγούδια των Τριατόρων» στην Απείρανθο της Νάξου.

Το τραγούδι της Φράμπικας: https://www.youtube.com/watch?v=J4bpGd-88oQ&ab_channel=DomnaSamiou-Topic

(Πηγή: Αρχείο-Συλλογή: domnasamiou.gr / Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου

<https://www.domnasamiou.gr/?i=portal.el.songs&id=708&fbclid=IwAR1-D8O1x5k6yRsSr-xgMQ-5zCmCsHhgfRh8WsBAXxkJOuS0TYD2Ef7SNgQ>)

Εικόνα 14: Τοποθεσίες: Φράμπικα (ελαιοτριβείο).

Μουτσούνα:

(Λιμάνι, τερματικός σταθμός σμυριγλιού, διεύθυνση σμυριδωρυχείων, άγαλμα)

Η Μουτσούνα είναι ο παραλιακός οικισμός της Απειράνθου, το επίγειο της περιφέρειας του χωριού. Είναι ένας πολύ σημαντικός οικισμός, αφού εκεί χτίστηκε το λιμάνι για την φορτοεκφόρτωση του σμυριγλιού. Η διαδρομή του εναέριου σιδηρόδρομου από τα ορυχεία, κατέληγε στο λιμάνι της Μουτσούνας όπου εκεί βρισκόταν και η Διεύθυνση των Σμυριδωρυχείων. Είναι ιστορικά σημεία της κοινότητας και έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία. Το 2019 φτιάχτηκε και τοποθετήθηκε στο λιμάνι της Μουτσούνας, το άγαλμα «Σμυριδεργάτης», που συνδυάζει την τέχνη και την ιστορία του τόπου. Οι φωτογραφίες της εικόνας 15 δείχνουν, πάνω αριστερά τον τερματικό σταθμό του σμυριγλιού από τα ορυχεία και ακριβώς δίπλα το άγαλμα του «Σμυριδεργάτη», ενώ κάτω αριστερά βρίσκεται το κτήριο της Διεύθυνσης των σμυριδωρυχείων και το λιμάνι της Μουτσούνας στα δεξιά.

Εικόνα 15: Τοποθεσίες: Μουτσούνα.

Τυροκομείο.

Το 1960 η Νάξος διέθετε δύο τυροκομεία. Ένα εξ αυτών, βρισκόταν στον παραλιακό οικισμό της Απειράνθου, την Μουτσούνα. Ο λόγος που ίσως χτίστηκε 11 χιλιόμετρα μακριά από τον οικισμό είναι, γιατί οι περισσότεροι βοσκοί, είχαν τους βοσκότοπους σε όλη την ακτογραμμή που απλώνεται από την Μουτσούνα και μετά, γι' αυτό ονομάζονται από τους ντόπιους «απίσω τόποι», δηλαδή, αυτοί οι μικροί οικισμοί που βρίσκονται πίσω, κάτω και μετά από το βουνό της Απειράνθου. Έτσι δημιουργήθηκε ο Γαλακτοκομικός Συνεταιρισμός Απειράνθου, στην Μουτσούνα. Το κτήριο σήμερα, βρίσκεται σε αυτή την κατάσταση, όπως φαίνεται στην εικόνα 16.

Εικόνα 16: Τοποθεσίες: Τυροκομείο (Μουτσούνα).

Ορυχεία-Εναέριος Σιδηρόδρομος.

Το 1925 κατασκευάστηκε, ένα έργο μεγάλης βιομηχανικής υποδομής, ο πρώτος εναέριος σιδηρόδρομος των Βαλκανίων, ώστε να διευκολυνθεί η μεταφορά και η φόρτωση της σμύριδας από τα ορυχεία που βρίσκονται γύρω από τα βουνά της Κορώνου και της Απειράνθου, στο λιμάνι της Μουτσούνας (εικόνα 17). Εκτός όμως, από την οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη εξαιτίας του σμυριγλιού, το πέτρωμα, έπαιξε καθοριστικό ρόλο για τους κατοίκους του χωριού, αφού ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με την ζωή τους και με την μνήμη στο πέρασμα των χρόνων (Βαμιεδάκης, 2013). Τα ορυχεία είναι επισκέψιμα και σχετικά ασφαλή, ενώ μέχρι και σήμερα κάποιοι κάτοικοι ασχολούνται με την εξόρυξη του σμυριγλιού.

Εξαιτίας αυτού, γυρίστηκε και η ταινία «Μαύρη Γη», όπου σκιαγραφεί την σκληρή ζωή των εργατών, κερδίζοντας το Α΄ Βραβείο καλύτερης ταινίας 1952, γραμμένο σε σενάριο του Νίκου Σφυρόερα.

Διαθέσιμη η ταινία:

https://www.youtube.com/watch?v=asxru2awvRw&ab_channel=%CE%9A%CE%9F%CE%A1%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%94%CE%91

Εικόνα 17: Τοποθεσίες: Ορυχεία-Εναέριος σιδηρόδρομος.

Εκκλησίες.

Ο οικισμός παρουσιάζει αξιόλογη ιστορική και πολιτιστική ιστορία και αυτό μπορεί επίσης να διαπιστωθεί, από το πλήθος των βυζαντινών εκκλησιών που βρίσκονται στην περιφέρειά του, με τον σημαντικότερο, αυτόν της Αγίας Κυριακής, που χρονολογείται από τον 8^ο και 9^ο αιώνα και στο εσωτερικό του διασώζονται ανεικονικές τοιχογραφίες. Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί, πως το 2018 κέρδισε το 1^ο βραβείο Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς Europa Nostra, για τις μοναδικές και σπάνιες τοιχογραφίες της. [Η Αγία Κυριακή των διακρίσεων | Αυγή \(avgι.gr\)](https://www.youtube.com/watch?v=93m_ga7xAI8&ab_channel=NaxosIslandandSmallCyclades) (https://www.youtube.com/watch?v=93m_ga7xAI8&ab_channel=NaxosIslandandSmallCyclades)

Η εκκλησία που βρίσκεται στην είσοδο του χωριού, είναι η «Παναγία η Απεραθίτισσα». Ένα θέμα που τίθεται αρκετά στην ναξιακή ποίηση είναι η λατρεία προς την Παναγία. Στο πανηγύρι της Παναγίας, που λαμβάνει μέρος στην αυλή της εκκλησίας 15 του Αυγούστου, βάζουν βιολιά, τραγουδούν, πίνουν, τρώνε και χορεύουν όλοι μαζί (εικόνα 18).

Ενδεικτικά ένα βίντεο:

https://www.youtube.com/watch?v=bP4PdpQz4MY&ab_channel=prwtogonos

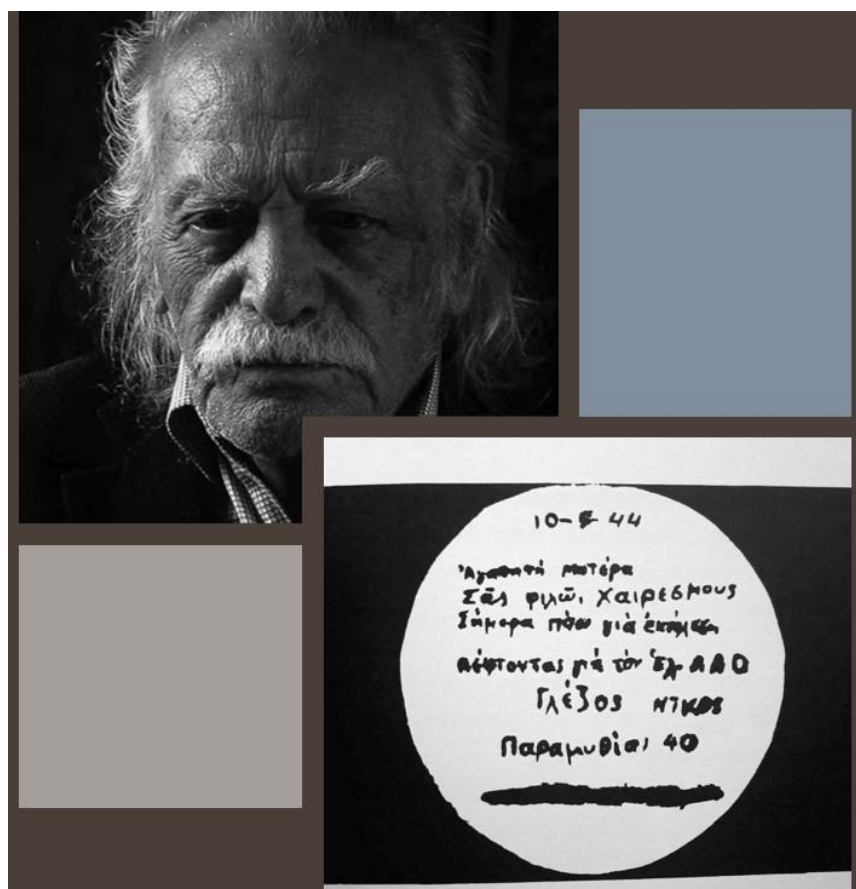
Εικόνα 18: Τοποθεσίες: Εκκλησίες (Αγία Κυριακή πάνω, Παναγία η Απεραθίτισσα κάτω).

4.3.3 Ενότητα Τρίτη: Προσωπικότητες Μανώλης Γλέζος (1922-2020)

Ο Μανώλης Γλέζος γεννήθηκε στ' Απεράθου στις 9 Σεπτέμβρη του 1922, έζησε εκεί, καθώς και στην Αθήνα, όπου δραστηριοποιήθηκε πολιτικά όλα τα χρόνια της ζωής του. Ήταν ήρωας της Εθνικής Αντίστασης, πολιτικός της Αριστερά, συγγραφέας και δημοσιογράφος. Από τις σημαντικότερες αντιστασιακές πράξεις, ήταν όταν μαζί με τον Λάκη Σάντα, κατέβασαν την γερμανική σημαία από την Ακρόπολη την νύχτα της 30^{ης} προς της 31^{ης} Μαΐου του 1941. Το 1986 εκλέγεται κοινοτάρχης του τόπου γενέτειράς του και κατά την περίοδο που ακολούθησε, με πρωτοβουλία του, ίδρυσε και επαναλειτούργησε τα μουσεία του χωριού και έτσι η Απείρανθος γίνεται το μοναδικό χωριό της Νάξου, που έχει 5 μουσεία: το Γεωλογικό (2^ο μεγαλύτερο στην Ελλάδα), το Αρχαιολογικό, το Εικαστικών Τεχνών, το Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας. Το 1965 ίδρυσε την μεγαλύτερη βιβλιοθήκη των Κυκλάδων, προς την μνήμη του αδερφού του ο οποίος εκτελέστηκε δέκα μέρες μετά την εκτέλεση των «200 της Καισαριανής», στις 10 Μαΐου του 1944. Η «Βιβλιοθήκη Νίκου Ν. Γλέζου» λειτουργεί μέχρι σήμερα και αποτελεί ένας φάρος γνώσης του οικισμού. Την βιβλιοθήκη, κοσμή και ένα κάδρο, με το πρωτότυπο τελευταίο σημείωμα του αδερφού του πριν εκτελεστεί (εικόνα 19). (Αρχείο ΕΡΤ, 2005)

Ηχητικό απόσπασμα:

https://www.youtube.com/watch?v=zCH6VQZzBvA&ab_channel=YiorgosDomianos

Εικόνα 19: Προσωπικότητες: Μανώλης Γλέζος (1922-2020)

Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου (1907-1996)

Η Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου ήταν Ελληνίδα ποιήτρια και λαογράφος, που γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Απείρανθο της Νάξου (εικόνα 20). Το 1971 τιμήθηκε με το Α΄ Κρατικό Βραβείο Ποίησης για τη συλλογή *Τα δύο φεγγάρια* (εκδόσεις Ιωλκός) και το 1984 από το Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη για τη συλλογή *Φθινοπωρινό Φως*. Ακόμη, το 1969, η Ακαδημία Αθηνών τη βράβευσε για τη μελέτη που πραγματοποίησε σχετικά με τις παροιμίες της Απείρανθου της Νάξου.

Μερικά από τα σημαντικά της έργα είναι τα εξής :

I. Ποίηση

- Τραγούδια της μοναξιάς. Αθήνα, έκδοση του περιοδικού Μουσικά Χρονικά, 1931.
- Ο κύκλος της αγάπης. Αθήνα, Οι εκδόσεις των Φίλων, 1964.
- Ο κύκλος των πικρών ωρών. Αθήνα, Οι εκδόσεις των Φίλων, 1964.
- Τα δύο φεγγάρια. Αθήνα, Ιωλκός, 1970.
- Φθινοπωρινό φως. Αθήνα, Οι εκδόσεις των Φίλων, 1984.
- Η αγέρικη κλωστή. Αθήνα, Οι εκδόσεις των Φίλων, 1993.

II. Μελέτες

- Παροιμίες από την Απείρανθο της Νάξου, 1963. (Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, χ.χ.)

Ενδεικτικά κάποιες παροιμίες:

- «Αύγουστε μου τριπλοχέστη, να σου τρεις βολές τον χρόνο.»
- «Τι βαριά δουλειά το θέρος, κοβγε ριχτ'άπισω σου.»

Ένα βίντεο με ποίημά της: https://www.youtube.com/watch?v=4b0-CYGPzI&t=89s&ab_channel=Lil%CE%B1c1110

Εικόνα 20: Προσωπικότητες: Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου (1907-1996)

Νίκος Σφυρόερας (1913-1989)

Ο Νίκος Σφυρόερας γεννήθηκε στην στ' Απεράθου της Νάξου και ήταν λογοτέχνης, μεταφραστής, συγγραφέας, ποιητής, δημοσιογράφος, σεναριογράφος μα πάνω απ' όλα λαογράφος. Το 1941, την περίοδο της Κατοχής, όταν είχαν ήδη εισβάλλει οι Γερμανοί στην Ελλάδα, ο Σφυρόερας βρίσκεται στον τόπο καταγωγής του και ιδρύει το ΕΑΜ Νάξου. Εκείνη την περίοδο θα γράψει το ποίημα και μετέπειτα μελοποιημένο, απελευθερωτικό τραγούδι «Χραμάκι Απεραθίτικο», ένα από τα σημαντικότερα για την ιστορία και την λαογραφία του χωριού, το οποίο φαίνεται αυτούσιο στην εικόνα 21. (Απεραθίτικος Σύλλογος Νάξου, 2014)

Τραγούδι : https://www.youtube.com/watch?v=nyYzbkScjYQ&ab_channel=panpest

<p>ΤΡΑΓΟΥΔΙ «ΧΡΑΜΑΚΙ ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ»</p> <p>Χραμάκι Απεραθίτικο στον αργαλειό φαμένο για προίκα φυλαγμένο. Σε σπίτι λιβαδίτικο για γάμο στολισμένο σ' αντίκρισα στρωμένο Σ' αντίκρισα και δάκρυσα κι έφερα στο μυαλό μου την πείνα στο χωριό μου. Ποια μάνα Απεραθίτισσα σε πούλησε να πάρει φασόλια και κριθάρι. Χράμι που σε κεντούσανε τ' Απεραθιού λουλούδια δροσάτα κοπελούδια Όσα τραγούδια σου 'πανε κλάματα γίναν τώρα στης συμφοράς την ώρα. Μ' ας σ' έχουν κι ας σε χαίρονται της φτώχειας οι αγιογδύτες όλοι οι μαυραγορίτες. Καινούριες μέρες έρχονται και η καθεμιά θα κάνει της Λευτεριάς το χράμι.</p>	 A black and white portrait of Nikos Sfyroeras, a man with glasses and a mustache, wearing a light-colored shirt and a dark jacket. He is looking slightly to the left of the camera.
---	---

Εικόνα 21: Προσωπικότητες: Νίκος Σφυρόερας (1913-1989)

Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης (1859-1922)

Ο Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, γεννήθηκε στην Απείρανθο της Νάξου και ήταν πρωθυπουργός της Ελλάδας (εικόνα 22). Αρχικά είχε εργαστεί ως μηχανικός, αργότερα έγινε καθηγητής σε στρατιωτικές σχολές και στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Άρχισε να πολιτεύεται το 1902, διετέλεσε υπουργός οικονομικών και επισιτισμού και αργότερα πρωθυπουργός στην κυβέρνηση συνασπισμού Γούναρη. Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, δικάστηκε στην «δίκη των έξι» και καταδικάστηκε σε θάνατο. Εκτελέστηκε στο Γουδί το 1922 (Wikipedia, 2022).

Εικόνα 22: Προσωπικότητες: Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης (1859-1922)

Μιχάλης Βαρδάνης (1936-2014)

Ο Μιχάλης Βαρδάνης, γεννήθηκε το 1936 στην Απείρανθο της Νάξου. Ήταν αγωνιστής και μία από τις σημαντικότερες μορφές της αντιδικτατορικής πάλης, ενώ αποτέλεσε αντιστράτηγος ε.α, χαρακτηριστικά τον προσφώνούσαν «ο Κόκκινος Ήλαρχος», δηλαδή λοχαγός. (εικόνα 23).

Επίσης, υπήρξε για σειρά ετών πρόεδρος στον Σύλλογο Φυλακισθέντων και Εξορισθέντων Αντιστασιακών 1967-1974 (ΣΦΕΑ '67-74), επί μία δεκαετία, πιο συγκεκριμένα από το 1995 έως και το 2005. Ήταν ενεργό μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, στήριζε την πολιτική του και βοηθούσε όσο μπορούσε πολιτικά υπέρ του κόμματος. (ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, 2014)

Εικόνα 23: Προσωπικότητες: Μιχάλης Βαρδάνης (1936-2014)

Νίκος Πρωτονοτάριος (1956-2014)

Ο Νίκος Πρωτονοτάριος (εικόνα 24) γεννήθηκε στην Απείρανθο της Νάξου, υπήρξε ερευνητής, ιατρός καρδιολόγος, με θεμελιώδη συμβολή σε διεθνές επίπεδο στην καρδιολογία και ειδικότερα στον τομέα των αρρυθμιογόνων μυοκαρδιοπαθειών. Μαζί με τη σύζυγό του ιατρό Αντιγόνη - Ελένη Τσατσοπούλου, εντόπισε και μελέτησε τις πρώτες περιπτώσεις αρρυθμιογόνου μυοκαρδιοπάθειας, τις οποίες με την ιστορική εργασία του το 1986 στο διεθνές καρδιολογικό επιστημονικό περιοδικό *British Heart Journal*, έκανε γνωστές στην παγκόσμια ιατρική κοινότητα ως «Νόσος Νάξος» (ή στα αγγλικά «Naxos Disease»). Το 1990 επέστρεψε πλέον μόνιμα στην ιδιαίτερη πατρίδα του τη Νάξο, όπου και ξεκίνησε να εργάζεται ως ιατρός - καρδιολόγος. Το 1992, μαζί με τη σύζυγό του και τον δίδυμο αδερφό του, ιατρό Τοτόμη Πρωτονοτάριο, προχώρησε στην ίδρυση του Ιατρικού Κέντρου «Γιάννης Πρωτονοτάριος», το οποίο στο πέρασμα των ετών και χάρη στις προσωπικές προσπάθειες του Πρωτονοτάριου, έφθασε να αναφέρεται ισότιμα παγκοσμίως δίπλα στα μεγαλύτερα κέντρα Μυοκαρδιοπαθειών (Ε.Κ.Κ.Α.Ν., 2015)

Εικόνα 24: Προσωπικότητες: Νίκος Πρωτονοτάριος (1956-2014)

4.3.4 Ενότητα τέταρτη: Μουσική παράδοση/Ποίηση Κοτσάκια.

Οι ντόπιοι, έχουν την ικανότητα να στιχουργούν στην καθημερινότητά τους και με μεγάλη συχνότητα. Αυτό διαπιστώνεται και από τις παρέες που κάθονται και λένε κοτσάκια, τα οποία είναι δίστιχα οχτασύλλαβα. Ο έμμετρος τρόπος επικοινωνίας είναι τρόπος ζωής στην Απείρανθο.

Ενδεικτικά:

- «Στ' Απεράθου όμορφα 'ναι-
όποια εποχή και να'ναι.»
- «Φωτίζουνε οι προβολείς-
τον ήρωα τσ' Ακρόπολης» (γραμμένο για τον Μανώλη Γλέζο.)
- «Είναι της Νάξου ο ανθός-
η ξακουστή Απείρανθός.»

-Τραγούδι με κοτσάκια:

https://www.youtube.com/watch?v=wbQGMadMD1g&ab_channel=panpest

Αξίζει να σημειωθεί, ένας αρκετά σημαντικός βιολιτζής που υπήρξε στο χωριό, ο Σταμάτης Μπαρδάνης, όπου στο παρακάτω τραγούδι, διαφαίνεται και ένας ήχος που πλέον δεν παίζεται εύκολα, καθώς διακρίνεται η παλαιότητά του.

-Τραγούδι Σταμάτη Μπαρδάνη:

https://www.youtube.com/watch?v=dgOtTnDIK3A&t=36s&ab_channel=PavlosMicha elides

Πατινάδα.

Η πατινάδα είναι μια μορφή τραγουδιού, αλλά περισσότερο η λέξη αναφέρεται σε μια διαδικασία ή τελετουργία καλύτερα, κατά την οποία μία παρέα, μετά την ταβέρνα, κυρίως κατά τις πρωινές ώρες, πηγαίνει κάτω από το σπίτι κάποιου φιλικού, συγγενικού ή ερωτικού προσώπου, ώστε να του τραγουδήσει κάτι σχετικό. Με λίγα λόγια, το κέφι γίνεται «δημόσιο γεγονός». Μία από τις προσδοκίες των «πατιναδόρων» ήταν να τους ανοίξουν το σπίτι, να μπουν μέσα και να συνεχίσουν το γλέντι, για το λόγο αυτό πολλά τραγούδια της πατινάδας αρχίζουν με μια συγκεκριμένη φράση:

«Σήκως απάνω κι άνοιξε ν' ανέβομε -ν- απάνω
να χαίρεσαι τον άντρα σου τον πετροπελεκάνο.

Σήκως απάνω κι άνοιξε μπουκέτο με τσοι κρίνοι
να χαίρεσαι το Νίκο σου και ό,τι ποθεί να γίνει.

Σήκως απάνω κι άνοιξε την πόρτα την καρένια
του χρόνου που θε να 'έρθομε να 'ναι μαλαματένια.

Σήκως απάνω κι άνοιξε γαϊτανάτα φρύδια
να πιούμε μια ρακόμελη με σύκα και καρύδια.»

Αυτή, είναι μια πολύ γνωστή πατινάδα στο χωριό, στο σημείο που έχουμε βάλει
στον χάρτη.

Εδώ μπορούμε να ακούσουμε, μία απεραθίτικη παλιά πατινάδα:

https://www.youtube.com/watch?v=30cXJgRAry4&ab_channel=JohnRrerr

Ποίηση.

Όπως προαναφέραμε οι άνθρωποι της Απειράνθου, έχουν αυτό που λέμε
«χάρισμα» στο να στιχουργούν. Παρόλα αυτά, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός, πως
δεν καταπιάνονταν μόνο με την ποιητική τους παράδοση, αλλά και με την ποίηση
γενικότερα. Ένα ποιητικό, αξιόλογο παράδειγμα είναι μία γυναίκα, όπου έχουμε
βάλει στο χάρτη το σπίτι της, που είναι πολύ ταλαντούχα στην συγγραφή της
στιχουργικής της Απειράνθου, αλλά και στην δημιουργία πεζών και ποιημάτων.
Ενδεικτικά θα παραθέσουμε ένα ποίημά της καθώς επίσης και εκείνη να το
απαγγέλει:

- Κάθομαι στον καθρέφτη μου μπροστά
θολώνει το μυαλό μου και τρομάζει.
- Θαρρώ πως δεν εκφράζεται σωστά
και τότε τα γυαλιά μου πάω κ βάζω.
- Το κρύσταλλο μου φαίνεται θαμπό,
κάτι γραμμές στη μέση διακρίνω.
- Τραβιέμαι πιο κοντά με το σκαμπό
και έξαλλη αρχίζω να τις σβήνω,
- Αυτός, ειρωνικά χαμογελά,
Είσαι χαζή μου λέει και δεν είδες,
πως φεύγουνε τα νιάτα τα τρελά
και αφήνουμε σημάδια και ρυτίδες;
- Κατάλαβα,
και ρίχνω μια ματιά, με πόνο στον κρυστάλλινο καθρέφτη,
αφού με απειλούν τα γηρατεία πως να δε βγάλω εσένα τώρα ψεύτη;
- Θυμάμαι τον παλιό, καλό καιρό, που ήσουν της ζωής μου ένα κομμάτι
σε κοίταζα με βλέμμα τρυφερό κι με ένα προσωπάκι τρυφερό
Μα τώρα σου γυρνώ ψυχρά την πλάτη.
- Τώρα,
καθόλου δεν με συγκινείς κι ας σε κρυφοκοιτάζω από συνήθεια
εσύ, γιατί να είσαι ειλικρινής, να μην μπορείς να κρύψεις την αλήθεια;

Το όνομα της είναι Μαρουδιά, ενώ την προσφωνούν «Ρουδίτσα». Στην Απειράνθο, είναι πολύ γνωστή, καθώς έχει βγάλει και μερικά από τα πιο χιλιοτραγουδισμένα κοτσάκια, εκείνη όμως δεν θέλησε ποτέ να εκδώσει κάτι ή να γίνει γνωστή.

Ηχητικό να απαγγέλει το ποίημα της: <https://drive.google.com/file/d/1swtJ8Ub-jCwKJ0HM7mdHwW7jseXmqgNC/view?usp=sharing>

Ποίηση – Μουσική.

Ο παππούς μου, Μιχάλης Κριμιτζάς (εικόνα 25), προέρχεται από μία μουσική οικογένεια. Όταν ήταν νέος, έπαιζε λαούτο και μπουζούκι σε διάφορα μέρη της Απειράνθου και των γύρω χωριών. Παρόλα αυτά, δεν επιδίωξε ποτέ να γίνει γνωστός και δεν έχει καταγραφεί κάτι από εκείνον.

Ενδεικτικά κάποια κοτσάκια που έχει γράψει:

- Όλη μέρα στην βεράντα-
κάθομαι και λέω ιάντα.
- Που στην βεράντα κάθομαι-
αλλά καλά να πάθομε.
- Παρέα με την συκαμιά-
κ' αν περάσει και καμιά.
- Κι από την καρέκλα δε σ-
σηκώνομαι γιατί μ'αρέσει.
- Τώρα όποιος με ηρεύγει-
στην βεράντα θε να με βρει.

Ηχητικό απόσπασμα να παίζει λαούτο:

<https://drive.google.com/file/d/1tbjoFxFUg9Kq-gS5gZFMz4u6TIRQzQCG3/view?usp=sharing>

Εικόνα 25: Παππούς - Μιχάλης Κριμιτζάς.

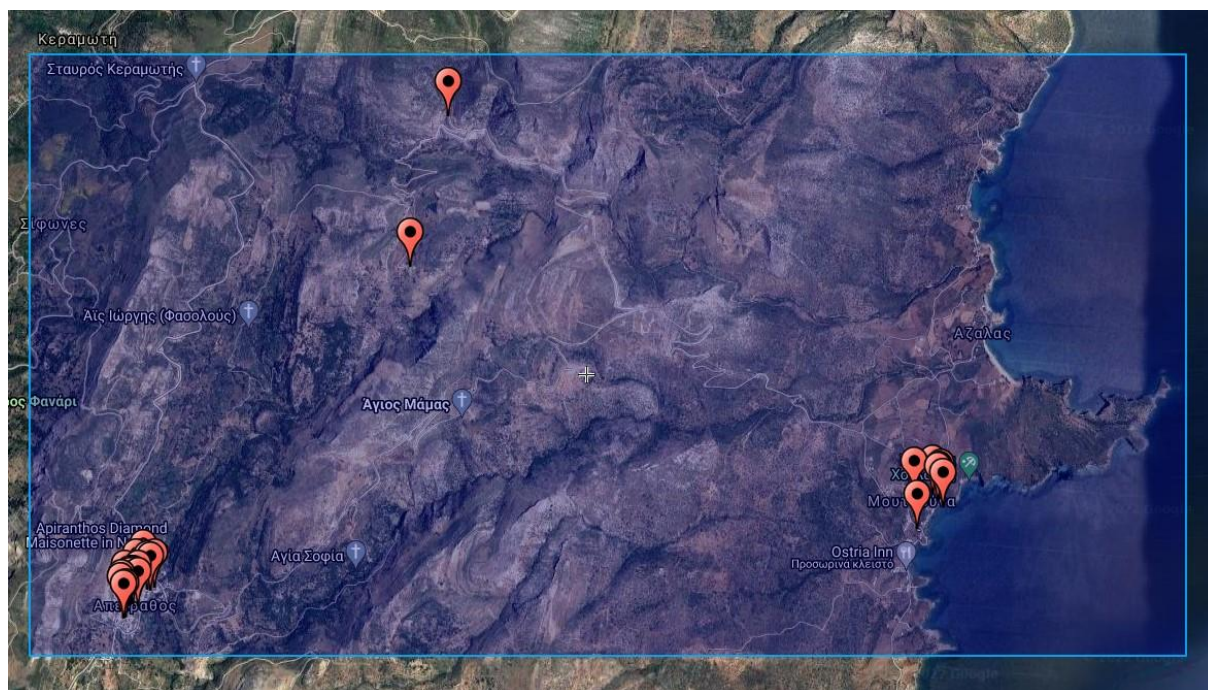

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Αποτελέσματα ερευνητικής διαδικασίας

5.1 Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων

Όπως αναφέρθηκε επιγραμματικά και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το εργαλείο εκείνο που με βοήθησε να φτάσω όσο το δυνατόν πιο κοντά στην ιδέα του να κάνω την Απείρανθο ένα «ανοιχτό μουσείο» για όλους, ήταν το scribble maps. Είναι μια ελεύθερη διαδικτυακή εφαρμογή χαρτογράφησης, που μπορεί να την διαχειριστεί ο καθένας, παρέχοντάς του απλές δυνατότητες επεξεργασίας. Στην δική μου περίπτωση, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως τα pins (για την σήμανση των σημείων ενδιαφέροντος), οι ηλεκτρονικοί σύνδεσμοι είτε από το Wikipedia, είτε από το YouTube, η προσθήκη κειμένου και τέλος δοκιμαστικά η προσθήκη μιας φωτογραφίας.

Στον χάρτη, δημιουργήθηκαν 27 σημεία ενδιαφέροντος (POI), όπου στο καθένα από αυτά παρέχεται μία διαφορετική πληροφορία. Η περιοχή έχει μαρκαριστεί ολόκληρη, όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα (26), με όλα τα σημεία ενδιαφέροντος της περιφέρειας Απείρανθου, που εκτείνεται μέχρι τον παραθαλάσσιο οικισμό της, την Μουτσούνα.

Εικόνα 26: Σημεία ενδιαφέροντος (POI - Point of Interest) Απείρανθος, Νάξος.

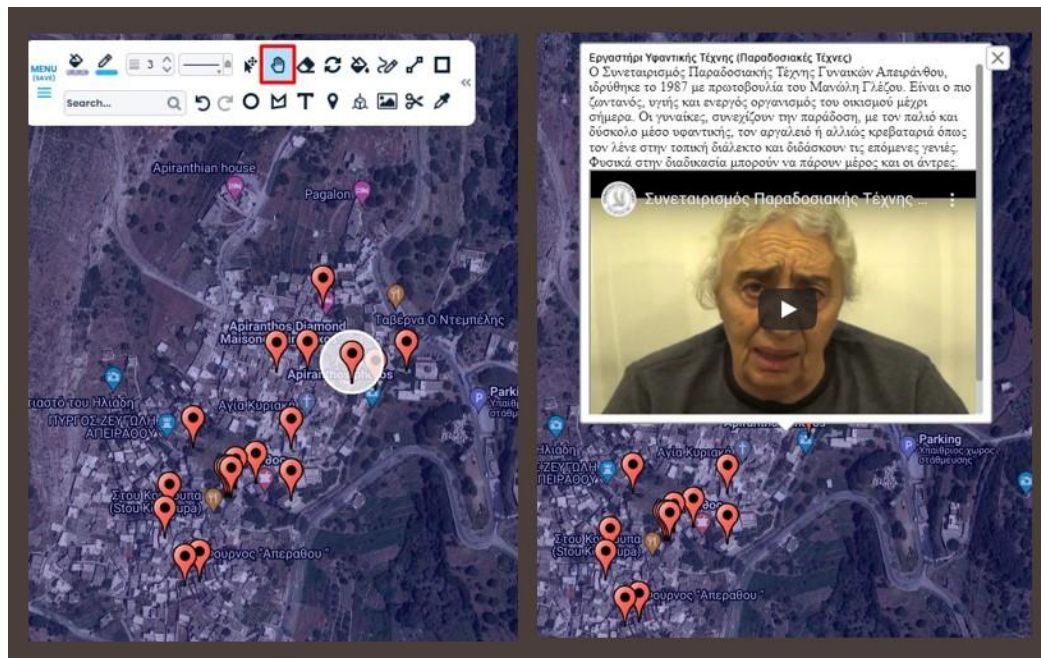
5.2 Σενάριο χρήσης.

Όλοι μας σήμερα χρησιμοποιούμε τους χάρτες όταν βρισκόμαστε σε μια καινούργια χώρα, πόλη ή χωριό, είτε για να φτάσουμε στον προορισμό που επιθυμούμε, είτε για να βρούμε κάτι πολύ συγκεκριμένο, όπως μουσεία, εστιατόρια και άλλα.

Σκοπός λοιπόν της δημιουργίας των σημείων ενδιαφέροντος, είναι, οι επισκέπτες κάνοντας την είσοδό τους στον οικισμό και μπαίνοντας μετέπειτα στον χάρτη για οποιαδήποτε αναζήτηση τους ενδιαφέρει, να τους εμφανίζει αυτόματα, τις κόκκινες τοποθεσίες δείχνοντάς τους την διαδρομή. Όπως προαναφέραμε, κάθε pin περιέχει κάποιες πληροφορίες, κυρίως πολιτιστικού περιεχομένου, το οποίο παρουσιάσαμε στην μεθοδολογία της έρευνάς μας. Ο εκάστοτε επισκέπτης, θα έχει την δυνατότητα να διαβάζει όλους τους «τίτλους» των POI, ωστόσο, η παρεχόμενη πληροφορία που βρίσκεται μέσα σε αυτά, θα μπορεί να «ανοιχτεί» και να διαβαστεί μόνο εάν βρεθείς ακριβώς στο σημείο που έχει τοποθετηθεί στον χάρτη. Προφανώς, αυτό δεν θα συμβαίνει για να ταλαιπωρεί τους ανθρώπους. Αντιθέτως έχει απώτερο σκοπό. Καταρχήν, να αναδειχθεί η άυλη πολιτιστική κληρονομιά ενός μικρού τόπου, η οποία, λόγω των γρήγορων ρυθμών της τουριστικής περιόδου μένει στην αφάνεια, με αποτέλεσμα να είναι «δυσεύρετα» τα ποικίλα παραδοσιακά του χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα η εφαρμογή, θα προσπαθεί να διεγείρει την περιέργεια των επισκεπτών, ενισχύοντας παράλληλα την κοινωνικοποίησή τους, αφού σίγουρα θα έχουν άμεση αλληλεπίδραση με τους ντόπιους κατοίκους του οικισμού, διότι, εάν επί παραδείγματι βρεθεί υποθετικά κάποιος, στην τοποθεσία «Εργαστήριο Υφαντικής Τέχνης», εκεί θα αντικρύσει 5-6 γυναίκες να υφαίνουν. Είναι σχεδόν αδύνατον, να μην ρωτήσει οτιδήποτε γύρω από αυτό.

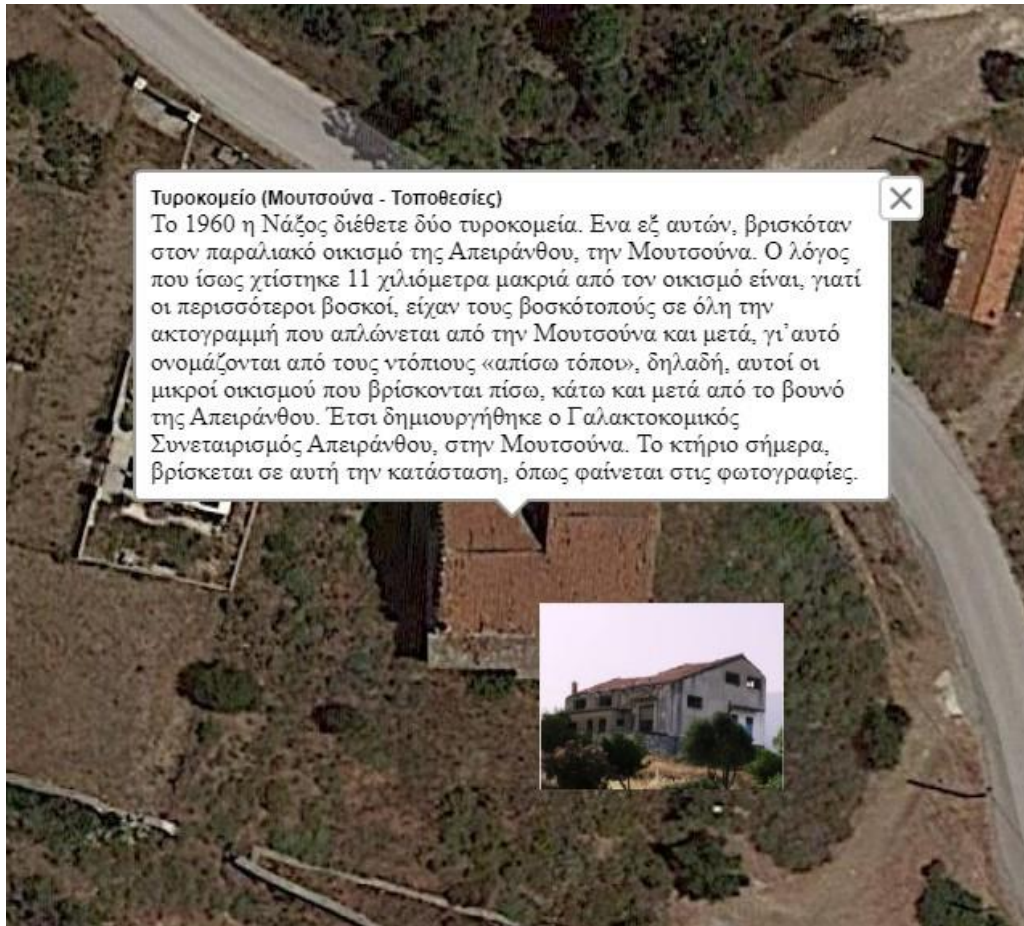
5.3 Λειτουργικότητα

Χρειάζεται να σημειωθεί ότι ο χάρτης της εφαρμογής scribble maps, είναι δημόσιος και αποθηκεύεται διαδικτυακά για μελλοντική χρήση. Η σημείωση αυτή είναι σημαντική, διότι στον χάρτη, πάνω αριστερά, όπως θα δούμε στην παρακάτω εικόνα (27), υπάρχει μία μπάρα με εργαλεία, που μπορεί ο καθένας να την χρησιμοποιήσει. Όταν αποθηκευτεί ο χάρτης, με μία απλή αναζήτηση μπορεί να έχει πρόσβαση στην πληροφορία. Επειδή εγώ εργάστηκα αποκλειστικά στο νησί της Νάξου και συγκεκριμένα στην Απείρανθο, κάνοντας αυτή την αναζήτηση, θα μπορέσει να δει τα σημεία ενδιαφέροντος. Παράλληλα δείχνουμε πως θα εμφανιστεί η πληροφορία εάν κάποιος «πατήσει» πάνω σε ένα σημείο ενδιαφέροντος, με προαπαιτούμενο να έχει επιλέξει το εικονίδιο με το «χεράκι», το οποίο είναι μαρκαρισμένο με κόκκινη τετράγωνη σήμανση. Αυτό βέβαια, μπορεί να έχει αρνητικά και θετικά αποτελέσματα, γιατί έτσι δίνεται η δυνατότητα αλλαγής, προσθήκης ή διαγραφής πληροφοριών.

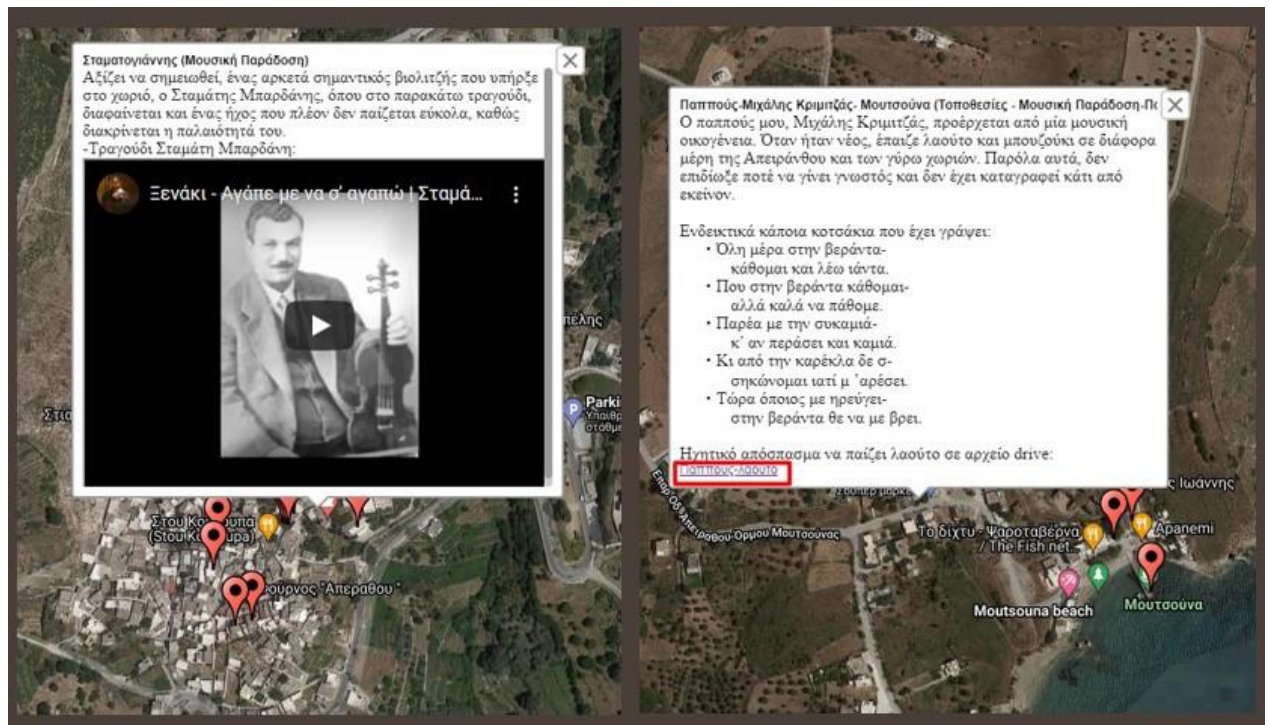
Εικόνα 27: Εργαλεία χάρτη και επιλογή σημείου ενδιαφέροντος.

Όπως προαναφέρθηκα, η εφαρμογή είχε την δυνατότητα προσθήκης φωτογραφίας, είτε με ηλεκτρονικό σύνδεσμο (link), είτε με την επιλογή από τα αρχεία μου. Η δεύτερη όμως, τοποθετούσε την φωτογραφία, πάνω στον χάρτη και όχι μέσα στο κείμενο του σημείου ενδιαφέροντος, με αποτέλεσμα να καλύπτεται μέρος αυτού, να εμφανίζεται εξωτερικά και αισθητικά να μην έχω το επιθυμητό αποτέλεσμα (εικόνα 28). Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, επειδή κάποια από τα POI του πυκνοκατοικημένου οικισμού, βρίσκονταν πολύ κοντά μεταξύ τους, επέλεξα να μην βάλω τις φωτογραφίες που αναφέρονται στα περιεχόμενα των σημείων, διότι θα έκρυβαν μεγάλο μέρος των χαρτογραφημένων σπιτιών.

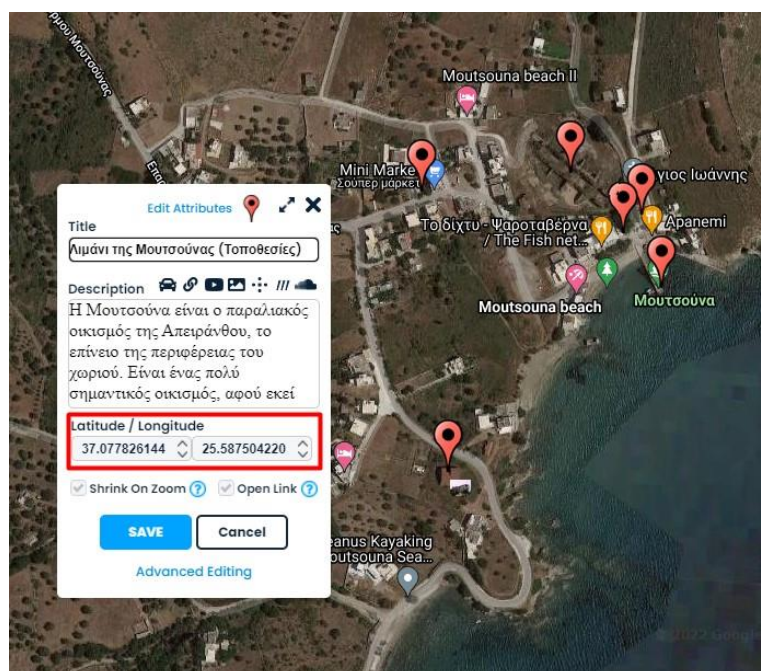
Εικόνα 28: Ο χάρτης με προσθήκη κειμένου και εικόνας.

Το αμέσως επόμενο στοιχείο που ήθελα να προσθέσω πάνω σε κάποια ΡΟΙ, ήταν ηχογραφημένα αρχεία ήχου, τα οποία βρίσκονταν στον υπολογιστή μου ή ηχητικά αποσπάσματα και βίντεο από το διαδίκτυο. Σχετικά με την δεύτερη περίπτωση, η εφαρμογή, έχει την δυνατότητα εισαγωγής ηλεκτρονικού συνδέσμου βίντεο-ήχου, όπου σε κάποιες περιπτώσεις, ήταν αυτό που επιθυμούσα. Στην περίπτωση όμως, που ήθελα να εισάγω ένα προσωπικό αρχείο ήχου, έπρεπε πρώτα να το «ανεβάσω» στο google drive μου και να το κάνω κοινόχρηστο, ενώ μετέπειτα για να το ακούσει κάποιος θα έπρεπε αναγκαστικά να μεταφερθεί σε άλλη σελίδα, εξαιτίας του υπερσυνδέσμου. Αυτό προφανώς, εάν θέλουμε να μιλάμε για μία εύχρηστη εφαρμογή, δεν καθιστά το έργο μου λειτουργικό, αν υποθετικά υλοποιούνταν, διότι, ειδικότερα με τα κινητά, «χάνεσαι» εύκολα από την σελίδα του χάρτη. Όπως βλέπουμε στην εικόνα 29, στα αριστερά εμφανίζεται το βίντεο ήχου, παίζοντας απευθείας πάνω στον χάρτη, ενώ στην δεξιά στιγμιότυπο, εμφανίζεται με την κόκκινη σήμανση, ο τρόπος που μπορούμε να εισάγουμε ένα αρχείο ήχου στην συγκεκριμένη εφαρμογή.

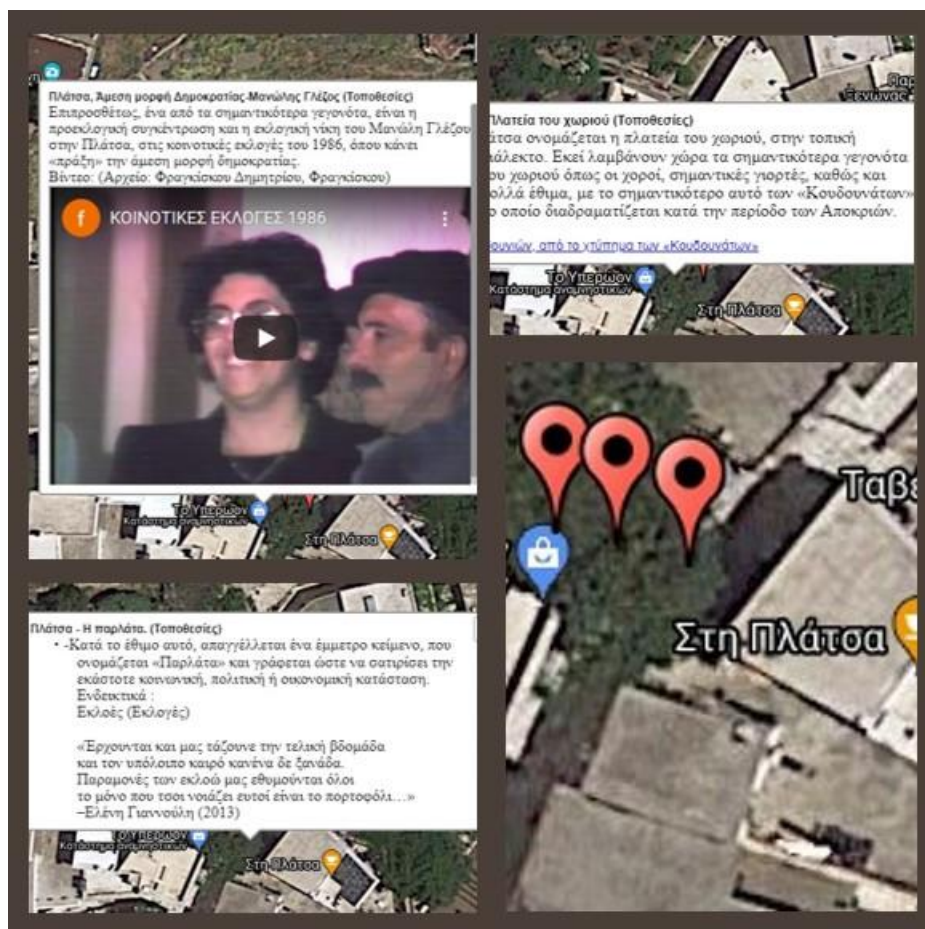
Εικόνα 29: Αποτύπωση αρχείων ήχου και βίντεο πάνω στην εφαρμογή του χάρτη.

Στην γραμμή των εργαλείων, όπου εκεί παρέχεται η δυνατότητα επεξεργασίας σημείου ενδιαφέροντος (εικόνα 30), η εφαρμογή μας δίνει και τις συντεταγμένες του εκάστοτε σπιτιού ή τοποθεσίας του χάρτη και έτσι αυτό δικαιολογεί την δημιουργία της τελευταίας στήλης του προαναφερθέντα πίνακα excel. Οι συντεταγμένες, έχουν σημαντικό ρόλο στην περίπτωση που, ίσως κάποια στιγμή, υλοποιηθεί αυτό το εγχείρημα, με την κατάλληλη τεχνογνωσία που μας παρέχεται σήμερα από τα συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών (gis).

Εικόνα 30: Ο κειμενογράφος της εφαρμογής με την παροχή συντεταγμένων.

Συμπληρωματικά, χρειάζεται να τονιστεί, πως κάποια σημεία ενδιαφέροντος, μπορεί να έχουν παραπάνω από ένα pin πάνω τους, όπως θα δείξουμε στην εικόνα 31, στο παράδειγμα της «Πλάτσας», γιατί παρέχει τρεις διαφορετικές, σημαντικές πληροφορίες περιεχομένου, που όμως λαμβάνουν μέρος στο ίδιο σημείο.

Εικόνα 31: Τρία σημεία ενδιαφέροντος σε μία τοποθεσία.

Εν κατακλείδι, όλο το υλικό και τα αρχεία των POI που παραθέτω στην έρευνά μου, βρίσκονται στην εφαρμογή του χάρτη - εκτός από τις φωτογραφίες για τους λόγους που ανέφερα πιο πάνω - ο οποίος είναι διαθέσιμος στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.scribblemaps.com/maps/view/Ατείρανθος-POI/eXpBlIeS3n>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συζήτηση – Συμπεράσματα – Μελλοντικές προεκτάσεις

6.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Κατά την παρούσα πτυχιακή εργασία λοιπόν, έγινε μία προσπάθεια παρουσίασης κάποιων ερευνητικών εγχειρημάτων γύρω από τις δυνατότητες που μας παρέχει η τεχνολογία σήμερα ώστε να αναδειχθεί η πολιτιστική κληρονομιά. Όπως είδαμε από την υπάρχουσα βιβλιογραφία, αρχικά, υπάρχουν αρκετά εκπαιδευτικά προγράμματα που προσπαθούν να εξελίσσονται και να μην μένουν στην αφάνεια, στοχεύοντας στην ανάδειξη αυτή, διότι παίζουν σημαντικό ρόλο, κυρίως ως προς την εξοικείωση και την διαπαιδαγώγηση των παιδιών με τον πολιτισμό, την ορολογία αυτού και την σημασία που έχει να συνδεόμαστε με το παρελθόν της κοινωνίας που μας διέπει. Παράλληλα, δημιουργούνται διαδραστικές διεπαφές με την τεχνολογία, δείχνοντάς τους τις τεράστιες δυνατότητες και το ευρύ φάσμα των λειτουργιών που έχει η χρήση των ψηφιακών εφαρμογών.

Σε δεύτερη ανάλυση, έγινε σαφές, πως τα μουσεία ή κάποια μουσειακά προγράμματα, που έχουν στόχο την ανάδειξη του πολιτισμού, οδεύουν μαζί με την τεχνολογία σε κοινό δρόμο. Αυτό συμβαίνει, αφενός γιατί η ψηφιακή εποχή έχει πλέον κυριαρχήσει στις ζωές μας και αφετέρου παρέχει δυνατότητες στην κοινωνία μας, που κάθε άλλο παρά ανεκμετάλλευτες μπορούν να μείνουν. Τα διαφορετικά τύπου μουσεία, όπως τα ψηφιακά, που μπορεί να εμπερικλείουν τις δυνατότητες της εικονικής ή της επαυξημένης πραγματικότητας, ή να διαμοιράζονται πληροφορίες, προσδίδοντας έναν χαρακτήρα εξωστρέφειας ανάμεσα στον πολίτη και τον πολιισμό.

Πιο συγκεκριμένα, με την πάροδο του χρόνου, βλέπουμε να δημιουργούνται ψηφιακές εφαρμογές που ο καθένας μπορεί να έχει στην ηλεκτρονική συσκευή που χρησιμοποιεί, από την πιο απλή, όπως είναι το gps που χρησιμοποιείται για την εύρεση σημείων, μέχρι την πιο πολύπλοκη. Αδιαμφισβήτητα διευκολύνουν την πρόσβαση των χρηστών στην άμεση πληροφορία ενώ παράλληλα η χρήση ψηφιακών πρακτικών από μουσειακούς φορείς και κοινότητες μπορούν να εξαιρετικά οφέλη.

Ειδικότερα, στην δική μας περίπτωση, όταν ένας μικρός τόπος, μπορεί να αντιμετωπιστεί από μια ολόκληρη κοινωνία – πολυπολιτισμική θα την χαρακτηρίζε κανείς, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες – ως «ανοιχτό μουσείο» και όχι απαραίτητα μόνο ως τουριστικός προορισμός. Εδώ, πρέπει να σημειωθεί επίσης, πως αρκετές προσπάθειες ψηφιακής πολιτιστικής διασύνδεσης ανθρώπου-πολιτισμού, έγιναν εμφανείς κατά την περίοδο της παγκόσμιας πανδημίας του covid-19, διότι ο χώρος του πολιτισμού ήταν εκείνος που πλήγηκε περισσότερο από κάθε άλλον.

Συμπερασματικά, ένα «ανοιχτό μουσείο», μπορεί να είναι ένα ψηφιακό σύγχρονο μουσείο, που αναπτύσσει επικοινωνία με το κοινό που το επισκέπτεται, αλληλεπίδραση αλλά και αλληλεξάρτηση, διότι, τέτοια εγχειρήματα δεν υφίσταται να σταθούν «μόνα» τους και απλά να χρησιμοποιούνται μόνο σε περιόδους

τουριστικής έξαρσης. Ίσως όλοι οι τόποι πλέον, θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως ανοιχτά μουσεία, ως ζωντανοί οργανισμοί απαραίτητοι για κάθε περίοδο του χρόνου, ώστε να παρέχουν κίνητρα, γνώση, πρόσβαση και προσδοκίες σε κάθε πολίτη και παράλληλα να τους διαμορφώνει εμπλουτίζοντας την ζωή τους, στοχεύοντας στην μεγάλη αξία του πολιτισμού.

Αν μπορούσα λοιπόν, να ξεκινήσω κάτι τέτοιο, για ένα μικρό τόπο όπως η Απείρανθος της Νάξου, στην καρδιά των Κυκλάδων, θα μπορούσε να αποτελέσει σίγουρα μία κατάλληλη αρχή, για ένα τέτοιο εγχείρημα. Οι προφορικές ιστορίες-μαρτυρίες, τα ήθη και τα έθιμα, η λαογραφία, η μουσική και η ποίηση, η τέχνη και η γλώσσα, τα τόσα ανεκμετάλλευτα αρχεία που υπάρχουν, θα μπορούσαν να φτιάξουν όχι απλώς ένα ψηφιακό ανοιχτό μουσείο για όλους, αλλά κάτι πολύ μεγαλύτερο, δίνοντας ελπίδα για την αναζήτηση των ριζών μας και του ανεξερευνήτου παρελθόντος που μας γέννησε.

6.2 Μελλοντικές προεκτάσεις βελτίωσης

Τα αποτελέσματα, οι ιδέες και σκέψεις που παρουσίασα σε αυτή μου την προσπάθεια για την ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, ενός μικρού οικισμού, μπορούν να αξιοποιηθούν και να βελτιωθούν πολιτιστικά και τεχνολογικά στο μέγιστο.

Όπως είδαμε, σχετικά με την εφαρμογή που δούλεψα, λειτουργικά, ήταν να μην ικανοποιητική ως ένα επίπεδο, τουλάχιστον ως προς αυτό της πτυχιακής μου εργασίας, αλλά υστερούσε σε πολλά πράγματα σχετικά με την δημιουργία πολιτιστικού περιεχομένου, σε ψηφιακή μορφή. Αρχικά, το ιδανικότερο σενάριο για εμένα, θα ήταν το πολιτιστικό περιεχόμενο να δημιουργηθεί με γνώμονα το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να μπορεί να έχει πρόσβαση στην πληροφορία και στον πολιτισμό, ανεξαρτήτων προβλημάτων. Με αυτή μου την σκέψη, θέλω να τονίσω, πως δεν είναι αυτονόητο ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να ακούσουν, να διαβάσουν ή να περπατήσουν σε ένας μέρος που επισκέπτονται. Γι' αυτόν τον λόγο, προσπάθησα να κάνω το πολιτιστικό περιεχόμενο του χάρτη ποικιλόμορφο, όπως για παράδειγμα να παρέχω πληροφορίες, για δύο αρκετά απομακρυσμένα σημεία από τον οικισμό (Αγία Κυριακή, Ορυχεία). Έτσι λοιπόν, με την βοήθεια των κατάλληλων επιστημόνων, όπως εκείνων των πληροφοριακών συστημάτων, θα μπορούσε να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, διότι είναι αυτοί που κατέχουν την κατάλληλη τεχνογνωσία. Δευτερευόντως, ένα πολιτιστικό και παράλληλα άκρως μουσειακό εγχείρημα, χρειάζεται την κατάλληλη ψηφιακή προώθηση και δράση, μέσω της ίδιας της κοινότητας αλλά και της πολιτείας. Τα απεριόριστα περιθώρια βελτίωσης και η εξέλιξη των ψηφιακών εφαρμογών, θέλω να ελπίζω πως θα αξιοποιηθούν στο μέγιστο από την ελληνική κοινωνία για την διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Βιβλιογραφία.

- Association des Amis de Vauquois et de sa Région. (χ.χ.). *Butte de Vauquois*. Ανάκτηση από <https://butte-vauquois.fr/en/history/>
- Bonito, M. A. (2021, May). Domain Analysis and Geographic Context of Historical Soundscapes: The Case of Évora. *International Conference on Research Challenges in Information Science* (σσ. (pp. 609-615)). Springer, Cham.
- Cernaro, A. &. (2022). The Contribution of “Local” Registers to the Census of the Modern Movement. A GIS Solution Being Created for the Palazzata of Messina. Στο *Digital Modernism Heritage Lexicon* (σσ. (pp. 577-607)). Springer, Cham.
- Federica Bosello, C. C. (2020, November). REMEMBER: an Adriatic network of Virtual Museums to highlight ports culture, traditions and history. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, σσ. (Vol. 949, No. 1, p. 012082).
- Gaižutytė-Filipavičienė, Ž. (2020). Jewish heritage in the creative cities of Central and Eastern Europe: Tourism, technologies and prosthetic memory. *Creativity Studies*, σσ. 13(1), 41-52.
- Hall, R. S. (2020, March 5). Here-and-then: Learning by making places with digital spatial story lines. *Cognition and Instruction*, σσ. 38(3), 348-373.
- Koutromanos, G. &. (2015). "The buildings speak about our city": A location based augmented reality game. *6th International Conference on Information, Intelligence, Systems and Applications (IISA)* (σσ. (pp. 1-6)). Corfu, Greece: IEEE.
- Koutromanos, P. T. (2020). “Clavis Aurea”: An augmented Reality Game for the Teaching of Local History. *European Journal of Engineering and Technology Research, (CIE)*.
- Ogle, J. T. (2020, August 17). If this place could talk... First World War tunnel warfare through haptic VR. In *ACM SIGGRAPH Immersive Pavilion* , σσ. (pp. 1-2).
- Skarlatos, D. e. (2016). Project iMARECULTURE: advanced VR, iMmersive serious games and augmented REality as tools to raise awareness and access to European underwater CULTURal heritagE. *Euro-Mediterranean Conference* (σσ. p. 805-813.). Cham: Springer.
- Wikipedia. (2022, Ιανουάριος 11). Ανάκτηση από Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82
- Απεραθίτικος Σύλλογος Νάξου. (2014, Μαΐος 3). Εκδήλωση Τιμής και Μνήμης Νίκου Βλ. Σφυρόερα. Αθήνα.
- Αρχείο EPT. (2005). Μονόγραμμα, Μανώλης Γλέζος, μέρος 1. EPT ΑΕ. Ανάκτηση από <https://archive.ert.gr/154188/>
- Βαμιεδάκης, Χ. (2013, Σεπτέμβριος 15). Το αρχείο της Διεύθυνσης Σμυριδωρυχείων Νάξου: δυνατότητες προσέγγισης της βιομηχανικής ιστορίας και ασρχαολογίας. *Αρχειοτάξιο*, σσ. 165-169.

- Βασιλάκη-Καρακατσάνη, Α. (1964). Εικονομαχικές εκκλησίες στη Νάξο (πίν. 11-21). *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, σσ. 49-74.
- Βουτσίνου-Κικίλια, Μ. (1994). Η Νάξος κατά τον περιηγητή Buondelmonti. *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα: Η Νάξος για με' σου των αιώνων (Φιλώτι 3-6 Σεπτεμβρίου 1992)* (σσ. 479-495). Αθήνα: Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα: Η Νάξος δια μεσου των αιώνων (Φιλώτι 3-6 Σεπτεμβρίου 1992).
- Γιαννούλης. (2009). *Απεράθου [1900-1950], Η ποιητική γλώσσα ως αγωγή*. Αθήνα: Graphopress ΕΠΕ.
- Ε.Κ.Κ.Α.Ν., Ε. Κ. (Παραγωγός), & Ψυλλάκης, Σ. (Σκηνοθέτης). (2015). *Nikos Protonotarios* [Ταινία]. Ελλάδα, Χανιά: Διεθνές Καρδιολογικό Συνέδριο, "Το έμφραγμα του μυοκαρδίου είναι ο σύγχρονος φονιάς ". Ανάκτηση από Νίκος Πρωτονοτάριος.
- Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. (χ.χ.). *Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών, Ζευγώλη- Γλέζου Διαλεχτή*. Ανάκτηση από ekebi:
http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=178&fbclid=IwAR1QPqEjBrgQdlmF9pAb0QeOXWk1sA8m92YRJDJoA_C1fWei5iv8gls0az0
- Ευσταθίου, Ι. (1982). Υφαντά Νάξου.
- Ίδρυμα Νικ. Νικολαου Γλέζου. (2008). *Νίκος Νικ. Γλέζος (1925-1944)*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ. (2014). «Εφυγε» ο Μιχάλης Βαρδάνης. *Ριζοσπάστης*, σελ. 7.